

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
havonta megjelenő kiadványa

VIII. évfolyam 94. szám

2004. december

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,,”
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor
- hívottan és hívatlanul –
- mindenkit szeretettel vár a
Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Lapunk az interneten: www.magyo-orm.axelero.hu honlapon.
Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu

Az örmény esküvő üzenete

A pap egy imádság elmondása közben leveszi az új házasok fejéről a koronát:

„...És a korona helyére, melyet Te helyeztél oda, küld el a béke angyalát,
hogy őket, tisztán és bűn nélkül megőrizze”..., majd folytatva:

„...Add, hogy örvendezzenek a munkában, gyermekeik születésében...”

Végül a kereszt említésének a jegyében érkezünk el a szertartás végéhez, majd közösen történik a **Mi Atyánk** elmondása.

A szertartás végén:

**„Legyetek megáldva /+/ a Szentlélek kegyelmével!
Menjetez békével, és legyen az Úr mindenkor veletek.
Ámen.”**

Azaz: Úgy legyen! Úgy legyen!

Dr. Sasvári László

*****

A haza te magad vagy

... Az istenszeretet és a hazaszeretet a bibliában egymástól elválaszthatatlan fogalmak. Vajon nem ezt a missziót vállalta-e, vállalja-e magára a Magyarok Világszövetsége?

A Biblia metaforájával élve, miként a tyúk egybegyűjti csibéit, összegyűjteni, éltetni és megmenteni az oldott kéréhez hasonló világban szétszóródott magyarokat.

Vajon nincs-e igaza a költőnek, Arany Jánosnak, amikor így aggódik: „Ha minket is elfúj a sors zivatarra, nem lesz az Istennek soha több magyarja”. . .

A hazaszeretet összetett fogalom, a haza és a szeretet szavak együttese. A két szót szét lehet ugyan választani, de azok a hazafi szívében szétválaszthatatlanok, mert a haza szeretet nélkül nem létezik és szeretetünk sem teljes haza nélkül.

Erdélyország festői tájait járva elkápráztat bennünket a természet szépsége és meglevenedik előttünk a küzdelmes szép múlt. A hegycsúcsokra felkapaszkodva az az érzésünk, hogy csupán ki kell nyújtanunk kezünket, és máris Őszentfölsége trónusát érintjük. A hegyek oldalából előtörő csermelyek, patakok, folyók úgy táplálják a vidéket, mint az

édesanya kebléhez szorított gyermekét...

E könnyel, vérrel öntözött tájakon írták eleink Erdély történelmének dicső lapjait. Ők helytálltak, nem alkudtak meg, főleg akkor nem, ha a haza sorsáról volt szó. Helytállásunkat a költő szárnyaló szavai fejezi ki találóan: „...a haza nem eladó, ezüst pénzre sem váltható, mert a haza lelked része, határait beléd véste. Mert a haza kereszted is, betlehem csillagod is... mert a haza te magad vagy.” Porból vétettünk és porba térünk, de nem akármilyen porból, Erdélyország porából vétettünk, a szülőföld porából nőttünk ki, a szülőföld megdicsőül bennünk akár élünk, akár meghalunk. Úgy ahogy Pál apostol hirdeti: „Amíg élünk, az Istennek élünk és amikor meghalunk, az Istennek halunk meg”. Életünkben és halálunkban is Isteni és a hazái vagyunk.

Pusztuló szülőföldünkön úgy érezzük, hogy a magyar sorskérdések súlyosabbak minden más nép tragédiájánál. A zsidóság ellen elkövetett merénylet borzalmas volt ugyan, de a második világháború után mégiscsak véget ért. Ezzel szemben nálunk még mindig sötét felhők borítják az eget. Hajnalra várunk, miközben az éjszaka kísérteteivel küszködünk. Végre már fényre lenne szükség, hogy tájékozódni, kapaszkodni tudjunk. De mintha a fáklyavivők sem állnának a vártán, inkább visszavonulnak és várják a kifejetet. Inkább önmagukkal, mint a rájuk bízottakkal vannak elfoglalva. Ma egyháznak, politikának, irodalomnak a megmentő bárka szerepét kellene felvállalnia. A nép nevében, néppé válva vállalni a küzdelmet, a megmenekülés reményében...

Részletek Dr Czirják Árpád érseki helynök, pápai prelátus úr igehirdetéséből

(Elhangzott Kolozsvárott 2004. február 15-én azon az ünnepi szentmisén, melyen részt vett az MVSZ Elnöksége is.)

*Utánnymás a Szent Mihály Üzenete
egyházi újságból 2004. február*

*****

***Bocskai Istvánnak,
Erdély és Magyarország fejedelmének intelme 1606-ból:***

„Meghagyom, szeretettel intvén
Mind az erdélyieket és magyarországi híveinket
Az egymás közt való szép egyezségre, atyafiúi szeretetre.
Az erdélyieket, hogy Magyarországtól,
Ha más fejedelemség alatt lesznek is, el ne szakadjanak.
A magyarországiakat, hogy az erdélyieket el ne taszítsák,
Tartsák őket atyafiaiknak, vérüknek.”

*****

Levél otthonról haza

Kedves Szüleim, Nagyszüleim, Rokonaim, Barátaim, Testvéreim!
Reményik Sándor szavaival kívánok Valamennyiüknek szeretettel teljes, áldott, békés Karácsonyi Ünnepeket, és boldog Új Esztendőt, idelent és odafent.

„A lélek él,
Testvéreim,
És hitet nem cserél.”

Ma sem!

Budapest, 2004. december 5.

M

*****

Babits Mihály

Az igazi ország

Oly hazáról álmodtam én hajdan,
Mely nem ismer se kardot, se vámot
S mint maga a lélek, oszthatatlan.
Álmodj, lelkem, álmodjad hazámat,
Mely nem szorul fegyverre, se vértre,
Mert nem holt rög, hanem élő lélek...

(részlet)

*****

Lászlóffy Aladár

Mi tartja a világot?

Nemrég idézte egy kiemelkedő egyházi vezető Reményik Sándornak szentencia értékű, közmondás-erejű megfogalmazását, hogy a tanítványnak nyugalma nincs, de békessége van. Az a *de* helyettesíthető itt bármely más odaállítható, helyére illeszthető kifejezéssel: mégis, talán, azért, mindazonáltal, - stílusképző szerepet kapnak csupán, olyan értelemben, hogy legalább békéje legyen. Valahogy így. Vagy akárhogy. Ahogy lehet...

Nemrég Erdély déli szegletében egy hatalmas, híres székesegyház padjában ültem, és versengésre nem hajlamos lelkemben mégis megmozdult valami attól, hogy konstatáltam: nem nagyobb tér ez a mi kolozsvári Szent Mihály templomunknál. Hogy lehet a gótikának s ezzel egyben a történelmi Európa határának csücskén posztoló legszélső jel ez, de a térképzés, a térkínálás dolgában talán mi állunk (szomorú és jó ez a reánk mért, nekünk juttatott feladat is) jobban. Ha igaz, hogy az Ige s az imádság tartja a világot, ezen a két mestergerendán, faragott pilléren nyugszik minden. Csak a halott egyház tökéletesen csendes, az élő egyházban zajlik a földi élet is, a maga gyarló gondjaival és megvallott vagy eltitkolt tévedéseivel, csak a halott egyház nem változtat semmin, az élő egyház meghallgat, megért és megölel: megbocsát. Sőt szüntelenül ígér és épít.

Azt mondják halott az a közösség, mely csak a problémákat, a veszélyeket érzékeli. A nagy templomokban ülve gondolhatja végig a mákszemnyi lélek, hogy milyen szűk tér volt a Noé bárkája, mely a reabízott kincsegyvelegtől és reáruházott felelősségtől - ott a maga jelképértékű helyén - egyszerre volt külső és belső tér is. Amikor Isten úgy akarta rendbetenni, ráncbaszedni a teremtést, hogy átmenetileg megszüntette a külső teret, a bárka, Isten legbelső tere, az egyetlen tér képviselője volt.

Mert a zsongó, az egyszerre születő és meghaló, keletkező és pusztuló világ közepette az egyház, templom a fix pont, ahol a testtelen ima tarthatja, megtarthatja az egész súlyát. Korunk, ahol a tér és az idő problematikáját vesződő évezredek emberi felfogása és tapasztalata alapján annyiszor összegezik, nem mindig látja, érzi ezt a legbelső teret, mely a legkülsőbb is, magát a kozmoszt is körülveszi, mert a csillagúrnél tágabb parancsolat alapján keletkezik: légy, legyen, legyetek! Létezz!

A tanítvány ott talál a padban egy kiszakadt lapot, egy elsárgult cédulát, és felveszi, és máris leáll a továbbrohanás görcsében, lendületében, hogy megpróbálja elolvasni, ami rajta írva lehetett, felfogni, amit üzentek s már talán nem is számít, vagy csak ezután fog számítani igazán... Ez az imányi idő az ő békessége.

*Utánnymás a Szent Mihály Üzenete
egyházi újságból 2004. február*

*****

Dutka Ákos

Karácsonyi beszélgetés az Úr Jézus Krisztussal 1923-ban

Ha e beteg, bolond világra
Uram, még egyszer megszületnél,
Bár milliónyi templomod van,
Kezdhethéd megint Betlehemnél.
Szalmajászolnál rangosabb hely
Uram, tenéked ma sem jutna:
Soha messzebb a Te országod,
„Miatyánkod" bár mindenki tudja.

Ha így jönnél Názáretből
Sápadtan, fázva, december este,
Az ügyefogyott szenvedőkhöz
Párizsba, vagy Budapestre,
S leülnél az éhezők közt
S abból, amit valaha mondtál
Mesélnél új vigasztalásul,
Elfognának a tizedik szónál.

Mondjál csak új hegyibeszédet
S amit mondtál a gazdagokról
S ha gyűlnének az elhagyottak
S szólnál az Írás-forgatókról
S ha megpróbálnád Uram még egyszer
Az Embert rávenni a Szeretetre
Internálnának, esküszöm rá,
Ha nem is vernének mindjárt keresztre.

*****

Isten éltesse egészségben, kedves Pista bácsi!

Új sorozatot indítunk a Füzetekben. Magyarörmény tudósokat köszöntünk, s a művészek mellett őket is méltatjuk, rájuk is emlékezünk, s ha van mód reá, meg is szólaltatjuk őket.

Ezúttal a 95 éves *Veress István* professzor az ünnepe. A vele Kolozsváron készült beszélgetést a következő lapszámunkban közöljük, most csak örmény gyökereiről szólunk röviden, és átadjuk olvasóinknak az ajándékot, amelyet Pista bácsi küld mindannyiunknak Karácsonyra Kolozsvárról.

B. Kovács Júlia

Örmény nagyanyám 1843-ban született, talán Gyergyószentmiklóson, de kora gyermekkorban került Szamosújvárra, a Nagy családhoz, s nevében is őrizte e kettősséget : Dajbukát Nagy Rózaként kötött házasságot a kékesi Sallak Istvánnal 1863-ban. 22 év alatt 16-szor szült, 11 gyermeket felnevelt, 4 gyermek mint csecsemő halt meg, 1 halva született. Zoltán nevű fia 1912 április 12-én a Titanic fedélzetén lelte halálát, szeretett volna az újvilágban szerencsét próbálni...

A felnevelt gyerekek hosszú életűek voltak, átlagos életkoruk 87 év.

Nagyanyám éjjel-nappal dolgozott, majdnem haláláig, ami Budapesten érte, 82 éves korában. Családcentrikus, jólelkű, mindenkin segíteni akaró asszony volt. Nagyon szerettük. Az alábbi írással idézem emlékét, fogadják szeretettel.

Karácsonyi mosolygó alma

Amiről az alábbi sorokban írok, 80-85 évvel ezelőtt történt, gyermek illetve serdülő koromban. Akkor Erdélyben falun és a kisvárosi piacokon mindig volt alma újtól-újig, nem kellett az almát Spanyolországból, vagy éppen Új-Zélandból importálni, mint ma.

A sátoros ünnepek közül a karácsonyt szerettem a legjobban. Nemcsak azért, mert ilyenkor az angyal karácsonyfát hozott és ajándékot. Teljes mértékben magamévá tettem, hogy a Karácsony a család, és a szeretet ünnepe. Ilyenkor jönnek a rokonok, nagy a sütés-főzés, éneklés a karácsonyfa alatt.

Jómagam nemcsak ezért vártam az ünnepet, hanem a téli sportok nyújtotta örömeikért is. Abban az időben az iskola szeptember elsején kezdődött, a karácsonyi vakáció december 18-19-én, ez több mint három és fél hónap. A gyerekek, serdülők megunják az iskolát, különösen az olyan, akiben már 10 éves korában jelentkezik a vadászszenvedély, kedveli a behavazott erdőt, mezőt, szeret szánkázni, síelni (saját maga gyártotta sível), vagy csak barangolni, kirándulni vágyik.

A karácsonyi vakációt testvéreimmal együtt azért is vártuk, mert Édesanyám ilyenkor vitt el a szomszéd faluba, Felenyedre, ahol Ő mint a magyar állami elemi iskola tanítónője tanított. Szenteste előtt két nappal a felenyedi iskolásokkal együtt ünnepeltünk. Ott láttam először igazi karácsonyi mosolygó almát, mert a nagy karácsonyfán a piros alma volt a fő dísz. Meglepetésünkre mi is kaptunk ajándékot egy kétkilós papírzacskóban, főleg almát (Pónyik, Batul), mogyorót, egy ökölnyi kalácskát és nagyon kevés cukorkát. Itt jegyzem meg, hogy falun abban az időben - különösen az első világháború alatt- nem járt a Mikulás, ha járt almát, diót hozott.

A karácsonyfa beszerzése nem volt olyan körülményes mint most. Édesapám az erdőben vásárolta, az erdésznek kifizette, még válogatni is lehetett. Rendszerint jegenyefenyőt (Abies Alba) vásárolt, arra vágyott, hogy ne legyen sűrű a fa, a szellős karácsonyfát könnyebb díszíteni. Később 15-16 éves koromban én is elkísértem, már csak azért is, mert ilyenkor a (huszas) vadászpuskáját is hozta. Egyszer lőtt is egy császármadarat.

Amikor a karácsonyfát együtt díszítettük, először a fényesre törölt piros almákat aggattuk fel, vigyázva, hogy az alma kicsi legyen, és a melegben ne ráncosodjon meg. Rendszerint piros gyógyi almát használtunk erre a célra. Kicsi is volt, éretlen is, így illata nem volt, ezért a karácsonyfa alá 10-15 darab Jonathán alma került, vagy az erős illatú Londoni pepin, így az alma illat a tűlevelek illatával keveredett, és nagyon kellemes frissítő levegő uralkodott a szobában.

Visszatérve a karácsonyfa beszerzésére, az utóbbi 15-20 évben nem karácsonykor, hanem nyáron augusztus vége felé hoztam a havasról, többnyire a Hargitáról vagy Sikaszóról, ős fenyvesből 23 fenyő magoncot, elültettem félárnyékba a kertbe, 2-3 év múlva 50-60 cm-es karácsonyfáim voltak, rendszerint az íróasztalra helyeztük. Amikor a gyerekek vagy unokák kicsik voltak, a karácsonyfánk a plafonig ért, ahogy nőttek úgy lett a karácsonyfa mind kisebb és kisebb, ma a félméteres is bőven elég.

Karácsonykor a szülői háznál Nagyenyeden mindig volt vendég, az örmény nagyanyám, aki Kolozsváron lakott, egy jó hónapot (dec. 15.-jan. 15.) töltött nálunk. Nagy segítség volt a háztartásban a sütés-főzésnél, ezen kívül, amíg kicsik voltunk, nagyszerűen tudott foglalkozni velünk, hiszen 11 gyermeket nevelt fel, ismerte a gyerekek lelki világát, még a gondolatunkat is kitalálta. Főleg akkor foglalkozott velünk, amikor estefelé a szüleink elmentek valahova,

látogatóba, bevásárolni, stb. Ilyenkor a karácsonyfa mellé leültetett minket, négy óvoda vagy kisiskolás gyermeket (1914-1924), pirított almahéjból készített teát, a karácsonyfán meggyújtott 2-3 gyertyát, eloltotta a villanyt, és felszolgált a jóízű, citrommal ízesített teát, közben örménymeséket mondott királyokról, szegény lányokról és legényekről, mi tátott szájjal hallgattuk, ittuk a teát, ettük az örmény édességeket. Ezeken a szertartásos együttléteken mindig volt valami meglepetés, kiment a konyhára, meghagyta, hogy jók legyünk, majd sült gesztenyével jött be, máskor pattogatott kukoricával (kakas) traktált, a legnagyobb száma az almafánk volt, amit egy nagy almafajtából, a Téli Ramburból készített. A sült alma is többször előkerült, a sült almát négybe vágta, kivette a magházát, és egy kevés fahéjjal meghintette. Mi mindig nagyon hálásak voltunk, igyekeztünk teljesíteni minden kívánságát. Amikor meghalt, a fényképét az asztalra tettük és együtt sirattuk.

Ezzel még nincs vége a Karácsonyi almának. Nagyanyánk ünnepnapon - de sokszor hétköznapon is - nagyon jó almástésztával és más almás készítménnyel tette változatossá étkezésünket. Egyik kedvelt eledelünk volt a nagy konyhaasztalon nyújtott tésztából készített valódi almás rétes, de szerettük az almás pitét, az alma krémet is málna ízzel és tejszínhabbal, szívesen fogyasztottuk az almakompótot is, sok lével, amelyet víz helyett ittunk.

Karácsonykor Édesanyám tanítványai mint betlehemesek jelentkeztek, nagy szám volt ez is. Kicsi korunkban csak ámultunk-bámultunk, később együtt énekeltünk a betlehemesekkel, nekik egy nagy fonott kosárba raktuk a jussukat: almát, diót, mogyorót, kalácsot.

Szilveszter este nagy karikás ostorral pattogtattak az udvaron, éneklés rigmusmondás után előlről kezdődött az ajándékozás, akkor sem hiányzott az alma.

Azt kívánom az olvasóknak, hogy még sokáig ne csak ünnepnapokon, hanem minden nap fogyasszanak almát, mert az alma élet, erő, egészség.

A gyermekkori emlékek mély benyomást hagynak az emberben, a Karácsonyi alma az évtizedek távlatából is éppúgy mosolyog rám, mint akkor és mint ma.

Veress István

*****

Visszatérünk az Amberboj családra... amint azt ígértük ez évi júniusi számunkban

1. rész

„Darkó László arcvonásain erősen átütött az örmény vonal megjelenése, amit Darkó Zsigmond főjegyző feleségének, Amberboj Katinkának a családba való belépése okozott”- írta a szerző Sas Péter.

Jómagam tudtam már addig is Darkó László örménymagyar voltáról, hiszen Albert Annamária művésznő maga is tordai lévén sokat mesélt nekem a valamikori örménymagyarokról, akik összetartó közösséget alkottak ott Tordán, sőt fényképek sokasága őrzi a Hácskuj Tutsek, Amirás, Darkó család tagjainak vonásait. Az ő segítségével és közvetítésével jutott el hozzám Darkó László özvegyétől az az önéletírás, melyet Darkó Aladár vetett papírra, nemsokkal halála előtt. Kordokumentum ez, nemcsak egyszerű családtörténet, belőle sok mindent megtudhatunk a néhaiak életfeltételeiről, életmódjáról.

És még valami, ugyebár nincsenek véletlenek. Éppen júniusban tudtam meg, hogy Darkó László unokahúga Sepsiszentgyörgyön él, orvos, akárcsak édesapja Darkó Zsigmond volt, és elküldtem számára a Füzeteket.

Íme egy részlet válaszleveléből: „Kedves Júlia néni, nagyon szépen köszönöm, hogy a Laci bátyámról, (nagybátyám) írt szép újságcikket el tetszett küldeni. Már két-három éve, ahogy öregszem mind jobban foglalkoztat a gondolat, hogy többet megtudjak az örmény ősökről, családokról. Lehet, hogy majd tetszik tudni nekem segíteni ebben a dologban.”

Hát íme, kedves Veronika, itt van a segítség, nagytata küldi. Fogadjátok szeretettel Ti örménymagyar „Amberbojok” mind, Emese lányoddal és a három unokával együtt, akiknek minden jót kíván

Bálintné Kovács Júlia.

*****

Darkó Aladár

életrajzi töredéke

(anyai nagyapja örmény, valószínűleg anyai nagyanyja is)

1942. május 31-én

Életrajzi adataim

Mint amolyan nyugalomban élő ember elmélkedvén eddigi életfolyásomon és az elmúláson, amely előbb-utóbb minden embernél bekövetkezik, arra a megállapításra jutottam, hogy a magamfajta középszerű ember ritka esetben írja meg életrajzi adatait és innen van aztán az, hogy gyermekei és utódai nem sokat tudnak meg a szülőkről sem, vajmi keveset a nagyszülőkről, és talán semmit a dédszülőkről. Ez a gondolat vezetett arra az elhatározásra, hogy megírjam életrajzi adataimat gyermekkoromtól kezdve, visszamenve arra az időre, amire emlékezni tudok.

Születtem 1881. június 29-én Péter és Pál napján, amint édesanyám mondta szép verőfényes napon. Szüleim abban az időben az úgynevezett Varga utcában laktak, (később Fűzfa utca, majd Jósika Miklós utca) apai Nagyanyám özv. Darkó Mihályné sz. Veress Sára házában. Ez a ház, amely abban az időben is több mint 100 éves lehetett, ma is meg van még, de sajnos ma már nem az én tulajdonomat képezi.

Édesapám, aki Tordán született 1842-ben, Torda városi főjegyző volt. Édesanyám 1853-ban született Tordán. Édesapám szülei: Darkó Mihály Háromszék vármegyében Nagyajtán született az 1700-as évek végén vagy az 1800-as évek elején, és Veress Sára Tordán született 1814-ben. Nagyapám szüleiről nem tudok adatokat. Nagyanyám szülei Kövendi Veress István vármegyei főjegyző, felesége Székely Sára, akik mindketten Tordán születtek, anyakönyvi adataikat nem ismerem. Nagyapám unitárius lelkész volt Tordán, majd az itteni unit. gimn. igazgatója, a latin nyelvtan tanára, latin nyelvtant írt, amelyből az unit. Gimnáziumban tanítottak. Bővebben ír róla Varga Dénes unit. Gimn. tanár könyvében. Könyve könyvtárunkban megvan. 1848-49-iki szabadságharc alkalmával, mint honvéd szolgált és Zsibónál halt meg kolerában. Nagyanyám 34 éves korában maradt özvegyen 3 fiával és pedig: Dénes, aki mint állomásfőnök fiatalon halt meg. Gábor szintén fiatalon halt el, mint megyei tisztviselő. Nagyanyám nyugdíj nélkül maradt, kevés vagyonainak jövedelméből és kézimunkából tartotta fenn magát és csak évtizedek múlva kapott az egyháztól szerény özvegyi nyugdíjat. Nagyanyám soha nem volt csüggedő, kedélye inkább derűs volt, szerette a társaságot, beszédes és értelmes volt. Mindenki szerette, „Sárikó néninek” hívták - 1894-től 1908-ig Alsó-Járában férjénél volt, Róza nevű nővérével (özv. Dávid Istvánné) lakott, aki férje után szerény havi járandóságot kapott. 1908-ban mindkettőjüket Édesanyámhoz hoztam és itt haltak meg 1912-ben Róza, Nagyanyám pedig, 1913-ban 99 éves korában.

Édesanyám szülei: Amberboj József, aki Konstantinápolyban született .... és onnan nőtlen korában jött Erdélybe több testvérével, mint örmény menekültek. Egyik bátyja Konstantinápolyban maradt. Velencében végzett és örmény patriarka volt. (Fényképe és sajátkezű levelei vannak nálam). Nagyapámnak Tordán vas-fűszer üzlete és dohány nagytőzsdéje volt. Becsületes, szorgalmas kereskedő volt és úgy tudom, hogy jelentékeny vagyona maradt. Vallásos, rendkívül jámbor, szelíd ember volt. Nagyapám jelmondata: „Élek a jelennek, a többit Istenre bízom!”

Nagyanyám Bonchidán született 18...-ban. Alexander Máriának hívták. Anyja Pap leány volt, közelebbit nem tudok róla. Nagyon szép volt, vallásos, jó gazdasszony, pontos, szigorú,

rendszerető és takarékos. Nagyszüleimnek 2 fia és hét lánya volt.

Miklós, aki apja üzletében volt, amit apja halála után átvett, 1918-ban mint jómódú agglégény halt el. Családja tagjait sokat segítette, szorgalmas becsületes ember volt.

Albert szintén kereskedő volt, önállósította is magát, feleségül vette Bod kórházi orvos leányát, Emmát, 4 gyereke volt. Feleségétől később elvált. Könnyelmű, kártyás ember volt. Üzletét elhanyagolta, azt mondták róla, hogy egy kerekével többje van. Ezek dacára maradt utána a főtéren 1 háza. Albert és családja, felesége és gyermekei is nem voltak normálisak egészen, emiatt sok kellemetlenségük volt az életben, és emiatt a különben tisztességes jó nevű Amberboj nevet kompromittálták. Amint Édesanyámtól értesültem, a Pap családtól örökölték ezt a terheltséget.

Regina előbb Pap Ferencné, akitől elvált a Szentszék jóváhagyásával és férjhez ment Szandtner Károly m. kir. honv. százados (48-49-es főhadnagy)-hoz, aki nagyon kedves úriember volt. 1896-ban nyugalomba mentek, Tordára költöztek a Jókai Mór utcába, házat építettek, és ott laktak halálukig. 1913-ban férje és 1927 szept.-ben 80 éves korában Regina néni halt meg.

Mária: Harnary Jánosné, kereskedő volt a férje, vagyonos volt, de tönkre ment. Torda városánál kapott írónoki állást, ahol több évig szolgált. Sok gyermekük volt.

Lucia: Mader Miklósné - gyógyszerész és földbirtokos Hevesen - magas kort ért, gyermekei nem élnek. Egyik leánya Cingell László gyógyszerésznek volt a felesége, gyermekei ma is élnek Hevesen - László gyógyszerész, Lucia nem ment férjhez.

Iren: Figlár Géza banktisztviselő neje.

Ilus: Dr. Bona Aladárné és Gizella: Dr. Böjti János orvos felesége, Jászapátiban meghaltak, gyermekei: Gizi és egy fiú.

Katinka - Édesanyám - 20 éves korában ment férjhez Édesapámhoz. Édesanyám, amint hallottam, nagyon szép, nagyon jó és vallásos és szelíd volt. Jó nevelésben részesült. Boldog házasságot éltek, templomba is mindig együtt jártak. Édesanyám sok szenvedésen ment át, amit panasz nélkül viselt, először elveszítette egy kis leányát, 3 éves korában diftériában halt meg. Édesapámat évekig ápolta, még fiatalon temette el. Második férjével nem élt boldog házasságot, mert könnyelmű ember volt. Második gyermeke, Gyula bátyám 41 éves korában halt meg a dicsőszentmártoni kórházban, idegbajban. Jogot hallgatott, de nem végezte el, egy éves önkéntes volt, a tiszti vizsgát letette. A városnál dolgozott, a jegyzői irodában, de betegsége miatt (epilepszia) nem tudott véglegesen megmaradni. Egy ideig a Lechner szanatóriumban volt és onnan került le Dicsőbe. Dicsőből Ádámos községbe került ki családhoz. A betegség természete olyan volt, hogy idegenek között csendes és szelíd volt, de itthon nem lehetett tartani. Csendes jó gyerek volt, sokat olvasott, szindarabokat rendezett, az unitárius gimnáziumba tett érettségét. Édesanyám második házasságából Katinka és Károly születtek. Katinka Nagyszébenben és Kalocsán végezte a polg. iskolaképzőt, jeles tanuló volt végig. Polg. iskolai tanítónő volt Baróton, férjhez ment Korbuly Lóránt kilépett kat. paphoz, akinek a felszentelését érvénytelenítették, 5 gyermekük van.

Károly felső ipari iskolát végzett Budapesten. Nagyon jó gyermek volt, a szüleit nagyon szerette, főként az anyját, szorgalmas és jó tanuló volt. Vas és fémipari szakot végezte. 1913-ban bevonult 1 éves önkéntesnek Cattaróba a vártüzérekhez, ott érte a világháború. 1918-ban beosztották a repülőkhöz és ott, mint repülőfőhadnagy lezuhant Mota di Livenzánál 1918. szeptemberben. Édesanyám egészen haláláig siratta.

(folytatjuk)

*****

Karácsonyi népszokás

Az erdélyi örmény népélet egyik érdekes jelenségéről teszek a következő sorokban említést. A kántálás városunkban is szokásban van. A gyermekek karácsony napján reggel és ünnep előestéjén házról-házra járnak és magyar énekeket énekelnek. Évekkel ezelőtt az Üdvözítő születésére vonatkozó énekek szövege örmény volt. Íme egy ilyen ének-töredék:

*Hiszusz g'ulá,
Pálul cshiká;
Phiésé gédrádz,
Ná pámuládz...
Duveczhekh ézbánész,
Or erthám pánész.*

Magyarul: Sír a Jézus, mert nincs pólyája; vág (a Szűz-Anya) ruhájából és abba pólyálja... Adjátok (a kántálásért járó) pénzemet, hogy dolgomra menjek.

Szongott Kristóf. Szamosújvár monográfiája III. kötet 235-236 old. Szamosújvár 1901.

*****

Bodvaj Bécsből nézvést

Részlet a 2004 novemberi füzetek 23. oldaláról:

Tisztelt szerkesztőség! Az alábbi két tanulmánnyal szeretném kiegészíteni Sylvester Lajos cikkét, amely a Bodvaji vashámor kapcsán íródott. Talán nem mindenki számára ismeretes az a történelmi háttér, amely meghatározza a vashámor későbbi jelentőségét a forradalom idején. Ezért ajánlanám ezt a tisztelt olvasó figyelmébe, de főleg az utókor számára is, mint történelmi dokumentumot.

Dr. Száva Tibor Sándor

Külföldi útjaink vagy itthoni vendéglátásaink során nem első ízben tapasztaljuk, hogy a nagyvilágba szétszóródott, szórványsorsban élő nemzettársaink mekkora türelemmel és milyen érzékenységgel kutatják és szálazzák ki a magyar vonatkozású történelmi dokumentumokból egykori eleink nemes cselekedeteit, és építik be a hasznosítható tanulságokat magyarságtudatunk épületébe. *Dr. Száva Tibor-Sándor* ezek közül is a jelesebbek közé tartozik.

Sylvester Lajos

*****

A két Zakariás és a Bodvaji-vashámor

2. befejező rész

Zakariás András (1825-1898 ?)

Gyergyóban született 1825-ben, Zakariás Márton /1788-?/ és Jursa Mária /1805-1841/ gyermekeként. Először kereskedelmi tevékenységet folytatott a Telegdi Baczonban, (a mai Nagybacon régen két településből állt, az egyik a Bardóczzsékhez tartozó Telegdi Baczon, míg a másik a Sepsiszekhez tartozó Sepsi Baczon volt és csak a folyó választotta el a két helységet), majd 42 éves volt, amikor megvette unokatestvérétől a bodvaji vashámort. Zakariás Antal a brassói törvényszék jóváhagyásával, 3688 forint vételár feltüntetésével, 1867. jan. 31-én kelt szerződéssel a bányajogosítványokat és a vasüzemet eladta unokatestvérenek a Telegdi-Bacson lakosú Zakariás Andrásnak, aki a kohót és a gyárépületet 1874-ben felújította, modernizálta. A kemence fűjtatóberendezését nagyméretű kétrekeszes

szekrényrel cserélte ki, amelyet szintén az újjáépített hatalmas vízikerek tartott üzemben. A gyár épülete alatt nagy raktárt építtetett a készárú és egy asztalosműhely számára, míg lejjebb működött a hámosi vasverő egy nagyobb és egy kisebb vízikalapáccsal. A telep felett malom és molnárház állt. A különféle ágazatokban dolgozók száma meghaladta a százat, ezeken felül 6-8 szénégető is volt. A gyárban vas, acél, fogaskerék, csapágycsuk, gépalkatrészek, öntött kerítések, kályha, üst, fazék és más öntvények, a hámosban különböző méretű sínvas, további feldolgozásra rúdvasak, a kovácsműhelyek részére kalapácsok készültek. Csákány- kapa-, lapát- és jókezü mesterektől formába vert kaszagyártás folyt.

András később Nagybacon alatt még egy, a Barót patak vízi erejével működő hámost létesített a bodvaji vas feldolgozására. Ez időre esik Bodvaj-bánya virágkora (1875-1880). András nagyvonalúan dolgozott, minőségi árut termelt, munkásait jól fizette, de nem volt szerencsés kezű ember. Családi gondjai is voltak és csődbe jutott. 1884-ben Románia lezárta határait az erdélyi kivitel előtt. A gyár termékeit mind nehezebben tudták eladni, így a nagy adósság miatt Zakariás András még abban az évben eladta a bányát Lántzky Sándornak, a lövétei és szentkereszt-bányai vasmű tulajdonosának.

Lántzky Sándor, amíg a gyár a kezén volt, semmi újabb befektetést nem eszközölt. Az ott lakók kérésére kevesebb fizetés mellett is még üzemeltette a gyárat és a hámost. 1894-ben 12 férfi és 3 fiatal dolgozott az üzemben. A bányászatot 1897 őszen abbahagyták. A kihozott ércből 1905 tavaszáig, Lántzky Sándor haláláig dolgoztak. Azon évben mindenki elköltözött Bodvajból.

A bodvaji limonitrétegben fedezték fel az egész világon egyedülálló, csikozott opált, melynek ismertetése nagy feltűnést keltett. A fehér és kávébarna színben, 2-3 mm vastag rétegekben egymásra rakódott, dobostortához hasonló vasérc ma is ritka szép látvány.

Lántzky Sándor népes családja örökölte meg a gyárat, de egyikük sem vette kézbe, sem közös alapon nem állították üzembe, egy 1914. május 1-én kelt szerződéssel 100 ezer aranykoronáért eladták a Magyar Államnak. Ezzel együtt a magyarhermányi, kisbaconi, bibarcfalvi, bardoci, száldobosi tárnákat is. Mivel kitört az első világháború, átadásra, átvételre nem került sor. A gyár berendezése, felszerelése a helyén maradt, a lakóházak cserepét, fáját az örökösök eladták, az olvasztó és az üzem többi épülete a háború kezdetén jó karban volt. A tisztai házban a bútorok, a raktárban a sok szerszám és egyebek, a kápolna díszes oltárával, miseruhákkal, vastag porréteg alatt úgy állottak, miként az utolsó szertartásnál otthagyták.

A háború után minden pusztulásnak indul, nagybaconi Nagy Efraim, a Lántzkyak utolsó felügyelője, 1919-ig őrt tartott az ingó javak vigyázására, de mivel fizetését nem folyósították, minden gazdátlaná vált. A jogutód román állam illetékes szervei figyelmen kívül hagyták Bodvajt, részükről 1920-1945 között senki még a helyszínen sem járt.

A II. Világháború után a vajdahunyadi vasgyár mérnökei jártak Bodvajban és 1945 tavaszán megkezdték a bánya és a kohó helyreállítását. Az újjáépítésnél megtalálták a gyárépület falába helyezett, 1874. évi emlékiratot, melyet „N. B. Gecse Sándor vasigazgató” írt azon záradékkal, hogy „utódaink ezen írást vegyék jó néven”. Az irat szerint bibarcfalvi Bartalis Sándor volt az öntésvezető, Ülkei Tamás a kőműves és Kalácska Ferenc az ácsmester. A hunyadi gyár 1946-ban a közbirtokosságtól kibérelte a Lántzkyék által használt területet évi 400 ezer lejért. A bérletet két évig fizették, azután nem. A felszínt 1950-ben államosították. A kitermelt ércet tengelyen Ágostonfalvára, onnan a hunyadi kohóhoz szállították, de mivel a szállítást a nagy távolság költségessé tette, 1949-ben a szentkeresztbányai gyár vette át a termelést. Az újított kemencében az első olvasztás 780 kg nyersvas volt (libavas), ami rövid idő alatt 3000 kg fölé emelkedett. Bodvaj fél évszázados csendjét újra életzaj váltotta fel. A vízierő helyett gőzkazánt állítottak, villanyfény mellett dolgoztak, nyersvason kívül motorfejeket, dugattyúgyűrűket, vasúti kocsi féktuskókat öntöttek.

A bányászt 1950 márciusában beszüntették azon indokkal, hogy az érc kifogyott. A jelentésre két mérnököt küldtek ki. Ezek a magyarhermányi bányászok elmondása szerint semmi érdemleges vizsgálatot nem tartottak. A termelés ideje alatt új tárnát nem nyitottak, csak a régi tárnák közeit, az úgynevezett „láb-támaszokat" bontották el. Ez idő alatt nem jutottak el a régi fejtésekig. A tervszerűtlenül végzett termelés miatt a hegy beszakadt, odatemette a sínhálózatot, a beomlás a felszínen ma is megfigyelhető. A szentkeresztbányai mérnökök, mesterek egyike sem szeretett az „Isten háta mögötti" helyen tartózkodni, alig várták, hogy megszabaduljanak. A magyarhermányi bányászok szerint ez állt az érc elfogyásáról szóló jelentés mögött. 1954. április 1-jén kialudt a tűz a kemencében. A gépeket és felszereléseket átvitték a Száldoboson épített olvasztóhoz. Közhírré tették, hogy Bodvajban az épületek eladók. Ezzel zárult a bánya 1831-ben megkezdett működése.

Zakariás András privát életéről annyit tudunk, hogy 1866-ban nősült Nagybaconban, neje Gecse Teréz (Teréz apját Gecse Sándort a vasüzem utolsó igazgatójaként tartották számon) volt és itt születtek gyermekei is, de ezeket nem lehet tudni, hogy hol anyakönyvezték:

Sidónia /1867-?/ (a férje Snak Ferenc volt), Aladár /1868-?/, Ilona /1870-?/ (a férje Winkler István /1866?/ volt), Zoltán /1873-?/, András /1880-?/, Mária /1882-?/, Jenő /1883-?/. Zakariás András az 1898 körüli években halt meg erdővidéki otthonában.

Dr. Száva Tibor-Sándor Bécs, 2004.

*****

Boldog karácsonyt gyermekek!

avagy

tudósítás a Frater Julianus Alapítvány jótékonyági hangversenyéről

Budai Vár! Napjaink önemésztő rohanásában ismét kedvelté váltak a múlt emlékei, és a turisták kíváncsian keresik fel Budapest „ékszer" dobozát, a Várnegyedet, amelynek házai foglalatba tett drágakövekhez hasonlíthatók. Kincs, amelyre vigyázni kell, amelyet a természettől adományként, a múlt alkotásaival örökségként kaptunk.

Történelmét nem mérik évezredekben, nem nyúlik vissza legendás messzeségbe, bár az Idő sok mindent betemetett. Nyolc évszázada alapították az Árpád-ház alkonyán, azóta ez volt az ország színpada, itt íródott az ország történelme.

Mátyás trónraléptével a magyarországi humanizmus központja a budai királyi palota, és az Itálián kívüli fejedelmek között ő az első ízig-vérig reneszánsz uralkodó. Nagyvonalú mecénás, nagy műveltségű gyűjtő és műértő. Palotájának szépségét később a hódoltság alatt a törökök is elragadtatással emlegették és az „aranyalma palotájának" nevezték.

A palotát és a polgárnegyedet várfalak veszik körül. A királyi rendelettel épült falakkal lényegében egyidőben keletkezett a polgárváros is, az itteni Árpád-kori falu helyére a gótikus város házait építették. Fontos láncszeme volt IV. Béla védelmi politikájának a vár-város, és a király még életében benépesítette. A korai középkorban épült két plébánia temploma: a Nagyboldogasszonyról elnevezett (ma Mátyás templomként ismert) - a német hívőket; a Mária-Magdolnárról elnevezett (Kapisztrán téri) templom pedig a magyar hívőket szolgálta.

A domonkosok Miklós temploma népes kolóniát sejtet. 1254-ben már rendi gyűlés, nagy káptalan színhelye volt a templom. Bővítése után 1382-ben másodízben is itt tartották meg gyűlésüket a domonkosok.

A templom a török uralom idején a janicsárok lakóhelyévé vált. Később élelmiszerraktár, és katonai sütöde. 1784-ben II. József rendeletére iskolának alakították át és a háborús pusztulásig az is maradt.

A második világháború gyilkos bombái végképp megpecsételték a sorsát, az épület kiégett, és a Hess András téri rom mintegy három évtizedig várta a helyreállítást.

A szálloda két épülettömbje fogja közre a XIII. szd.-i templom hajójának a falát a rekonstruált boltozat indításokkal. Az egykori templomhajó archaikus udvarrá alakult, a nyári estéken a romokkal közrefogott udvaron muzsika csendül fel, a hangversenyeken reneszánsz és barokk zenét hallgathatunk.

Napjaink korszerű anyagainak beépítésével a tervező hitelesen jelzi a rombadőlt templom és az elpusztult kolostorudvar egykori formáját, és az épen álló Miklóstorony is funkciót kapott. A három építészeti kor; a gótika, a barokk és a mai építészetünk egységes egészet alkot, sajátosan ötvözi a feltárt, illetve fennmaradt történeti-régészeti emlékeket egy modern szálloda luxus igényeivel.

Ez a szálloda: a HILTON. Itt került sor 2004. november 21-én a bálteremben arra a jótékonyági hangversenyre, amelyet a *Frater Julianus Alapítvány* rendezett.

A rendezvény fővédnöke Mádl Dalma asszony. A rendezvény célja: a határon túli magyar kisebbségek megsegítése, a rászoruló gyermekek karácsonyi megajándékozása.

Az alapítványt 1999-ben Aczél Endre (nem azonos az újságíróval! ! !) hozta létre, a mai hangverseny az ötödik volt, amelyet a nemes cél érdekében a Hilton Szállodában rendeztek. Az est háziasszonya Schmidt Ágota volt.

Örömmel néztem végig a zsúfolásig megtelt bálteremben, sok-sok ember (köztük számos közéleti személyiség) tartja tehát fontosnak, hogy segítsen a rászorulókon. Az EÖGYKE megalakulása óta folyamatosan (a lehetőségeihez mérten) támogat minden nemes, kulturális vonatkozású ügyet, ennek jegyében volt szerencsénk egy színvonalas műsort meghallgatni.

Az első műsorszám:

Chopin: FISZ-dúr Impromptu-je volt.

Fredéric Chopin (1810-1849)

„A zongora Rafaelje” - mondotta Heine a nagy lengyel mesterről.

Huszonkét éves volt, amikor megjelent Párizsban. És máris megnyíltak előtte a hét lakatra zárt kapuk. Ennek magyarázata személyének varázsában rejlett. Hogy ő akkor már nagy zeneszerző volt, nemigen számított, mert akkor még nem tudták felfogni, legalábbis az előkelő körök nem. Azok csak a pompás zongoristát, az elegáns világfit, a mulatságos fiút ünnepelték benne.

Elbűvölő egyéniségének senki sem tudott ellenállni, még riválisai, a zongoristák is szerették. Sajnos, kevés idő adatott meg neki itt a földön. Ezt a keveset kihasználta.

Forradalmárnak vallotta magát, és az is volt. Töretlenül hitt a népben, ezért adta bele mazurkáiba azt a költészetet, amelyet a népzeneből tanult. Olyan zeneszerző volt, aki nemcsak szerette, hanem értette is a népet. A legnagyobb zenész az, aki egy nemzet költői tartalmát a maga egyéniségével egyesíteni tudja.

A második szám

Verdi „Románc”-a volt.

Giuseppe Verdi (1813-1901)

„Hangjegyeim, legyenek azok szépek vagy csúnyák, sohasem a véletlen szülöttei, és mindig mondani akarok velük valamit”.

(Verdi)

Verdi muzsikája a világ minden táján népszerű, de zenéjének igazi értelmét, a muzsika mértjét és hogyanjait csak a legutóbbi néhány évben kezdi felfedezni a szakma és a közönség egyaránt. Minden dallamának, ritmusának, harmóniájának és hangszínének vaslogikával megszerkesztett értelme van. Művészete középpontjában kezdettől fogva az ember áll a maga érzelmeivel; szenvedélyeivel, mosolyával és bánatával.

Hosszú élete során szinte mérhetetlen vagyont szerzett művei jövedelméből. Ő maga azonban spártai egyszerűségben élt, és óriási bevételeinek igen tetemes hányadát az ínségesek szenvedéseinek enyhítésére fordította.

Erkel Hunyadi László c. operájából Szilágyi Erzsébet áriája következett.

Erkel Ferenc (1810-1893)

Zenét kedvelő és értő családból származott. Első maradandó zenei élményét a szülői házban szerzi. Karmester, zongoraművész, zeneszerző. Alkotásai két gyökérből táplálkoznak: az olasz operatípus strukturális sajátosságaiból és a magyar verbunkos zene, ill. a népies műdal talajából. Később hajlott a drámaibb, formai szempontokból oldottabb alkotásmód felé.

A Zeneakadémia első, példásan gondos, erőskezű igazgatója, az Operaház főigazgatója volt.

Történelmi témájú operái: Báthori Mária, Hunyadi László, Dózsa György, Bánk Bán, Brankovics György, Sarolta, István király, a magyar nemzet alakjainak emelnek ércnél maradandóbb emlékművet. Nemzeti imánknak, a Himnusznak ő komponálta a zenéjét.

Az első részt **Liszt XII. Magyar rapszodiája** zárta.

Liszt Ferenc (1811-1886)

Kora legkiválóbb zongoraművésze és egyik legnagyobb zeneszerzője. A 40-es években már Európa-szerte ismert zongoraművész, akinek ünneplése máig nem tapasztalt méreteket öltött. Bőkezű mecénás: áldozatkészségének bizonyosságát adta, a pesti árvízkárosultak javára hangversenyeket rendezett, fedezte a bonni Beethoven emlékmű felállítását, alapítványt tett a Pesti Nemzeti Zenede létesítésére, stb.

1875-ben reáruházták a bp-i Zeneakadémia elnökségét. Ettől kezdve idejét megosztotta Budapest - Weimar- Róma és Bayreuth között. A zenei romantika egyik legnagyobb alakja, az ún. újromantikus zenei nyelv kialakítója. Magyar rapszodiái kedvelt műsorszámok a zongorahangversenyeknek. Liszt több ízben is hangsúlyozta, hogy milyen élményt jelentett számára a magyar cigánymuzsikával való megismerkedés. Közel öt évtizeden keresztül, fokozatosan készült el a 19 magyar rapszódia. Az első 1835-ben kelt, az utolsó 1885-ben, Liszt halálát megelőző évben.

A második részben először **Bach: F-moll (V) zongorahangversenye** hangzott el. **(BWV 1056)**

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Bach reánk maradt hét zongoraversenye közül mindössze egyről állíthatjuk bizonyossággal, hogy eredetileg cembalora íródott, a többi hegedűversenyből írta át a komponista. A zongoraverseny (cembaloverseny) műfaját mégis Bach teremtette meg. E művek komponálására ill. átírására a lipcsei években volt szükség. A szólamot eleinte maga játszotta, később fiait is maga mellé vette. Bach sokszor a helyszínen rögtönözte a vezető szólam nagyobb részét, és nem bajlódott azzal, hogy ezt írásban pontosan rögzítse.

A modern hangversenyek gyakorlatában a cembalót rendszerint zongorával helyettesítik, ilyen módon Bach versenyműveit a közönség egy része mint zongoraversenyeket ismeri. Az V. zongoraverseny 3 tételből áll: I. (tempójelzés nélkül) II. Largo; III. Presto.

Az elveszett g-moll hegedűverseny átírata mindemellett igen népszerű darab. Különösen kiemelkedő a lassú tétel áriaszerű dallamossága.

A legnépszerűbb, legszeleesebb körben ismert Mozart mű:

A „**Kis éji zene**” zárta a jótékonysági hangversenyt.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

1787 augusztusában írta ezt a népszerű zenét, amely a szerenádmuzsika minden kellemét és ünnepi ragyogását egyesíti magában. Az első tétel (Allegro) határozott, lendületes indítása a zenéléshez készülődő alkalmi muzsikusok felállításának érzékeltetésével emlékeztet a szerenádmuzsika külső kereteire. A tételből mindvégig sziporkázó szellemesség, életigenlő vidámság árad. A második tétel (Romanze, Andante) szívhez szóló románc, édesen könnyörgő epekedés, amely a középrészben drámai kitöréssé, sötéten izzó szenvedéllyé fokozódik. A nagyszabású alkotások tószomszédságára utal a harmadik tétel (Menuett, Allegretto) ellenpontozó hajlandósága: A befejező (Rondo, Allegro) tétel meglepő hangnem váltásával, a kontrapunktikus bravúrával méltán képviseli a korszak mozarti remekműveit.

A második részben (a Bach zongoraverseny előtt) *Bessenyei István* a szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulatának színművésze *Gyóni Géza; Csak egy éjszakára c.* versét mondta el megrázó hitelességgel.

Fia, a középiskolás *Bessenyei Gedő István Gyurkovics bor: Nemzet c.* elbeszélő költeményét interpretálta. Ő is színész mesterséget kíván majd tanulni, ígéretes tehetség.

A hangversenyen közreműködtek: *Farkas Gábor*, a Magyar Rádió 2003. évi zongoraversenyének első díjasa, a Liszt Ferenc Zeneakadémia hallgatója, *Polyák Valéria* ének, a Liszt Ferenc Zeneakadémia hallgatója. *Farkas Gábor és a Liszt Ferenc Zeneakadémia Vonós együttese.* Vezényelt: *Notis Georgiu* (Görögország)

Az esemény fő támogatói: a Liszt Ferenc Zeneakadémia és a Hilton Budapest Szálloda volt.

Hazafelé egy erdélyi gyermekdal sorai motoszkáltak a fejemben, amelyet a csíkszépvízi árvaház gyermekeitől hallottam:

„A szeretet ünnepe van ma, együtt örül a szív
Béke legyen a földön, közös legyen a hit.
Mindenki boldog a földön, a béke melege fűt,
Körülálljuk a jászolt, mert a Jézust köszöntjük.”
„Így lesz még szebb a Karácsony, fontos a jóakarát
Örömet szerezni csodálatos, és látni a vidám arcokat,
Meglátogat az angyal minden gyermeket
Ajándékot rejt el a fa alatt, hogy ezzel megleljen...

mert

... ez teszi boldoggá a gyermeket, ki egy éve e napot várta"

Bízom benne, hogy sok árva, szegénysorú kisgyermeknek viszi el az angyal a Frater Julianus Alapítvány jóvoltából a várva várt ajándékot, és teszi boldoggá ezeket a gyermekeket, akik a Karácsony estét várják egy éven keresztül.

Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit

*****

Tervekben nincs hiány Szamosújváron

Az alábbiakban részleteket közlünk a város alpolgármesterével készült beszélgetésből, mely a kolozsvári *Szabadság* napilapban jelent meg ez év nov. 2-án. Szamosújvárnak a negyvenes évek óta nem volt választott magyar polgármestere vagy alpolgármestere. Idéntől azonban *Török Bálint* személyében van.

„Édesanyám részéről mondhatni tősgyökeres szamosújvári vagyok, hiszen dédanyám itt született. Matematika tanári végzettségem van.

Milyen a város összetétele nemzetiségi szempontból?

Szamosújváron a magyarság aránya mindössze 17 százalék, a választások kimenetele ennél jobb arányt sugall. A magyarázat az, hogy a magyarok felismerve a választások jelentőségét, fegyelmезetten, nagy számban elmentek szavazni.

Mit szándékozik megvalósítani alpolgármesterként?

Tervekben, álmokban nincs hiány. Szeretnénk, ha Szamosújvár továbbra is szép, rendezett város maradna, hiszen az egyik legszebb városi parkkal rendelkezik. A város főtere is hagyományosan tiszta, rendezett. (...) A parkban volt egykor egy csónakázó tó, amely sajnos

már nagyon régóta nem működik. Bizonyos földmozgások következtében az a hely, ahol a tóból kiáramlik a víz, magasabbra került, mint ahol beáramlik, így nem működik a természetes vízellátás. Néha télen ezt a területet felöntötték vízzel, korcsolyapályaként működött, ezeket szeretnék újraindítani.

Van egy gyógyfürdő jellegű sós tó is a város határában, európai pénzek bevonásával azt is szeretnék kiépíteni.

Szeretnék továbbá, ha zökkenőmentesen zajlana az élet Szamosújváron.(...)

Mit szándékszik tenni a szamosújvári magyar lakosság helyzetének jobbításáért?

Elsősorban szeretnék a működő magyar szervezeteknek, alapítványoknak nagyobb támogatást nyújtani. Gondolok itt a Téka-házra, a cserkészegyesületre. Igyekszem mindarra odafigyelni, ami magyar érdekesség, de ez nem jelenti azt, hogy kizárólag ezekkel az ügyekkel foglalkoznék, hiszen én az egész városnak vagyok az alpolgármestere, nem csupán a magyar közösségnek.

Milyen magyar vonatkozású szervezetek működnek a városban?

A kultúrház keretében működik egy műkedvelő csoport..

A Czetz János cserkészcsapat tagjai több nemzetközi versenyen vettek részt, a rovásírásversenyeken díjakat és oklevelet szereztek. Tavaszonként Szamosújvár ad otthont hasonló versenynek, ezen is többnyire tarolnak a helyiek. A cserkészek hetente találkoznak. A Tékaházban is igen sokoldalú tevékenység folyik, ők évente gyermek-néptánc-találkozót szerveznek.

Megítélése szerint milyen Szamosújváron az oktatás helyzete?

Véleményem szerint az I-IV osztályban, óvodában nincs gond. Problémák esetleg a líceumban vannak, ahol a tanárok nagy része gyakran cserélődik.

Szinte évről-évre cserélődnek a szaktanárok, és ez nyilván kihat a gyermekek tanulmányi színvonalára. Szeretnék, ha kialakulna egy tanári gárda szamosújvári tanárokból, akik helybeliekként több energiát fektetve az oktatásba, felerősítenék a szintet.

A Téka-ház és a Református egyház keretében működik egy bentlakás, ahová a szórványból való gyermekeket gyűjtik össze. Talán hatvan gyerek számára biztosít ellátást. Ezeknek a gyermekeknek a nagy része az I-IV osztályt Válaszúton végezte, a Kallós Alapítvány bentlakásában, onnan jöttek át ide. A gyerekek többsége Mezőségről, illetve a Szamosháti dombságról származik. (...)

Mire számíthatnak a hosszú évek óta esedékes terelőút ügyében?

Évek óta próbáljuk elérni a szamosújvári terelőút megépíttetését, minden elképzelhető helyen lobbiztunk már. Ismételten felhívtuk politikusaink, képviselőink figyelmét az áldatlan helyzetre, eredmény azonban a mai napig nem született. Sokat jelentene Szamosújvárnak a terelőút, hiszen a régi értékes barokk épületek napról napra rongálódnak, ezeket a károkat pedig nagyon nehéz, mondhatni lehetetlen lesz kijavítani. Legfrissebb információink szerint állítólag egy görög cég végezné a munkálatokat, márciusban látnának hozzá, azonban attól tartunk, ez is ugyanolyan ígéret csupán, mint az eddigiek. Mi még semmiféle hivatalos iratot, szerződést nem láttunk.

Mi a helyzet az örmény katedrális elé illegálisan épített emlékművel?

Ebben az ügyben mi is érdeklődtünk, legutóbb azt a választ kaptuk, hogy most van folyamatban a hiányzó engedélyek beszerzése. Az igazság az, hogy határozottan kétes és gyanús körülmények között építették fel az emlékművet. Már az is erre utal, hogy többnyire az éj leple alatt dolgoztak rajta, senki sem vállalta, hogy ő dolgozna vagy dolgoztatna ott.. (...) Ilyen körülmények között, hogy már áll az emlékmű, ki lenne az a politikus, aki azt lebontatja? Megpróbáljuk megnézni, mi az, amit az adott körülmények között elérhetünk.

(Úgy tűnik a kétes esztétikai értékű emlékmű talpon marad, annak ellenére, hogy egyenesen törvénybe ütköző az elhelyezése, hiszen a műemlékértékű örmény katedrális 100 méteres körzetében tilos bármiféle építkezés.)

Milyen kapcsolatai vannak a városnak? Nemzetközi kapcsolatok szintjén testvérvárosi kapcsolatban vagyunk Aba nagyközséggel, képviselőik itt voltak a városnapok alkalmával. Tulajdonképpen a Téka kapcsolataiból fejlődött ki a testvérvárosi viszony. A Téka néptáncsoportja, a Kaláka találkozott először az abai néptáncosokkal, köztük nagyon jó barátság alakult ki, így látogatott el a polgármester hozzánk, mi több, ebből a kezdeményezésből fejlődött ki a két megye közötti kapcsolat. Az abai küldöttséggel néhány móri óvónő is idelátogatott, úgy tűnik, ez is ígéretes kapcsolat lesz. Lényeges, hogy nem az önkormányzat vette fel a kapcsolatot, nem csupán papíron létező tetszetős szövegekből állnak testvér-települési kapcsolataink: élő, működő kapcsolatok ezek, amelyek alulról természetesen alakultak ki.

Milyen ma Szamosújváron a fiatalok helyzete?

Sajnos a városban kevés a munkahely. A külföldi befektetők segítségével talpraállított faipari kombinát a város egyik legjobban működő ipari egysége. Az elvándorlás jelensége nem kimondottan jellemző, de azért létezik. Sokan járnak külföldre dolgozni, főleg Magyarországra, nem csupán a fiatalok. Van rá példa, hogy a szülők munkát vállalnak külföldön és a gyerekek itthon élnek. Reméljük, hogy az európai uniós csatlakozással járó változások Szamosújvár életére is kedvező hatással lesznek.

*****

Új hírek! Új tagok!

Részlet egy olvasói levélből:

Kedves Júlia, elnézést kell kérnem a késői válaszáért, aminek oka volt a hanyagság mellett a sűrű nyári elfoglaltság is.

Küldöm a férjem által megígért Gyergyócsomafalva monográfia I. kötetét (a II. még nem jelent meg), amely említi Nagyapám Ágoston Ágoston örmény kereskedőt és fiát Ágoston Jánost, az én Édesapámat. Több helyen is említést tesz a családról, de a 254. oldalon említi az örmény eredetet.

Édesanyám Jakabffy Janka szintén örmény. Jakabffy B. Miklós és Fejér Róza lánya.

Megkaptam az Erdélyi Örmény Gyökerek négy számát, ezúton köszönöm.

Sepsiszentgyörgy, 2004 szept. 6.

Törökné Ágoston Erzsébet

Áttanulmányoztam a kötetet és számos érdekes adatot találtam eme pontos, alapos, minden fellelhető tudnivalót magába foglaló munkában.

Az első nyilvántartott és ott megtelepedő *Ágoston* 1764 és 1848 között került Csomafalvára, több más „örménygyanús” társával, de a szerző nem mindenkit sorol fel akkor, mikor az örményekről szól. Lehet, hogy ennek oka az, hogy a Kereskedelem fejezetben találkozunk velük.

Most itt csak egy részükkel foglalkozom, ízelítőt adva jelenlétükről az erdélyi valóságban.

A Domus Historia így vall: „Összeírtam 48-as dicső honvédeink névsorát a még életben lévőkkel, hogy az utókor hálás tisztelettel emlékezzék meg azokról, akik a szabadságért küzdöttek.

Csomafalva 1909 máj. 17. Török Ferencz

7. Ágoston Ágoston

66. Bogdán Kristóf huszár

129. Lázár Antal tizedes

„Miután Csomafalván is örmény kereskedők telepedtek meg, a tényleges kereskedelem is gyökeret vert a faluban. Ide telepedtek a Vákár, Kristóf, Megai (ez a név máshol Mégay alakban is előfordul), Lázár és Ágoston családok. Az 1857-es összeírás már három falusi kereskedőt említ. Ágoston Ágoston bundakészítő szücsmester volt, de apróbb szükségleti cikkeket is kezdett árulni. Fia szintén Ágoston Ágoston hihetetlen üzleti érzékkel megáldva, kiemelte a családot a szegénységből, és egészen nagyvonalú ipart és kereskedelmet folytatott. Ő építette a már említett első gyergyói gőzfűrészt, és nem sokkal utána a híres hengermalmot, len- és kendermag olajprést, igazi főúri lakást és mellé üzlethelyiséget, stb. Állatállományáról is mindig híres volt”.

Visszatérve az összeírásokra, érdekes dolgokat vehetünk észre benne. 1857-ben örménykatolikusnak vallotta magát 9 fő.

Az 1867-es összeírás csak római katolikusokat és görög katolikusokat jegyez.

A legérdekesebb az 1880-as összeírás: a falunak van 548 háza, 2687 lakosa, ebből róm. kat. 2538, gör. kat. 138, más vallású 11, magyar 2526, román 46, más nemzetiségű 4, ismeretlen anyanyelvű 111, írástudó 603.

1892-ben 1 valaki volt örménykatolikus hiten a 2824 lakosból, ahol élt 2800 magyar, 2 oláh, egyéb nyelvű 22.

Engem főleg az érdekelne, hogy kik voltak az ismeretlen anyanyelvűek, és hova tűntek el 1880 és 1892 között?

Mikor a szerző a vidék malmait veszi számba, így ír: „A legnagyobb malom, amely aztán messze földön híres lett és vonzotta az örletni készülő gazdákat, az Ágoston János tulajdonában lévő 1904-től gőzmalom, 1924-től hengermalom. Mellette mindvégig gőzfűrész is működött. Egy 1911-ben megtartott jótékonyági táncmulatságon a „felülfizetők” neve között megtaláljuk Ágoston Ágoston, Megay Lajos és Lázár Istvánt is. Ugyancsak az ő nevükkel találkozhatunk egy német nyelvű kiadványban is, amely bankügyfeleikként sorolja fel őket 1911-12-ből (Bp. V. Nádor u. 20.), s ahol újabb adatokat nyerünk. Ágoston Ágoston, Mégay Lajos és Vákár János egyaránt vegyeskereskedőként szerepel ezen a listán.

A Tanító Egyesületek Szövetségének közgyűlésén 1907. július 16-án Ágoston József csomafalvi tanító „népiskolai fegyelmezés” címmel saját értekezését adta elő.

Az igen érdekes monográfiát végiglapozva, számtalan erdélyi örmény családnévvel találkozhatunk még. P1: A Szent Péter és Pál tiszteletére felszentelt templom építésének munkálatait a csíktaplocai Száva Kristóf örmény kereskedő vállalta fel. Vagy: 1910-ben Gyergyócsomafalva k. jegyzője Tódor János volt. Vagy: A csomafalvi bábák az anyakönyvekből név szerint is ismertek, így Csíki Rozália neve is. stb., stb.

Végezetül egy szomorú történetet idézek, amely a Csíki Lapok 1895 nov. 20-i számban jelent meg "lebukott a szekérről" cím alatt.

Domokos Antal gyergyócsomafalvi székely legény f. hó 10-én este 8 óra tájban Gyergyószentmiklósról szekéren haza akarta vinni Vákár János csomafalvi kereskedőt, ki midőn látta, hogy a legény meglehetősen ittas állapotban van, maga vette kezébe a gyeplőt, mire a legény teljes erővel a lovak közé vágott, mitől a lovak megbokrosodtak. Vákár János hirtelen le tudott ugrani a szekérről, a fuvaroslegény azonban oly szerencsétlenül bukott le, hogy a kapott ütések következtében pár perc múlva meghalt. A lovak a szekérral elszáguldottak; a haldokló legényt lámpással találták meg az alfalvi úton. Orvoshoz vitték, de nem lehetett megmenteni. Másnap megtalálták a szekér darabjait, de a lovakat nem.

B. Kovács Júlia

.. *****

Örmény díszítőművészet (kőben, fában, üvegben, csipkében...)
A XII. kerületi Örmény Önkormányzat kiállítása a Művelődési Központban.

November 9. du 18 óra. Telt ház a Kupolateremben. Az örmény motívumok kavalkádja a különböző anyagokban, építészetben, díszítőművészetben, tablókon feldolgozva, dekoratív megjelenítéssel. Sokszínű és mégis harmonikus. A hatást kétségtelenül fokozta a kör alakú kiállítóter, a mély bordó bársony drapéria háttér, néhány örmény szőnyeg, ötvöstárgy, könyv a kis tárlóban.

A rendezvény fővédnöke *Dr. Mitnyan György* polgármester úr közvetlen hangon köszöntötte az est résztvevőit, hangot adva csodálatának, hogy a zsúfolásig telt terem az élő közösséget bizonyítja, az örmény kultúra és az egymás iránti igényt, amelyre eddig nemigen látott példát a kerületi kisebbségi rendezvényeken. Megköszönte a kiállítás magas színvonalát, amely összegzi és megismerteti mindenkivel az örmény kultúra lényegét, s gazdagítja a Hegyvidék kulturális sokszínűségét.

„Homo ludens - játékos ember. Az ember játszik, hol tárgyakkal - ennek legszebb megnyilvánulásait a művészetekből ismerhetjük meg -, hol az élettel. A művészet nem más, mint tökéletességre emelt, szakmai alkotás, végső soron játék. A csodákra képes, ihletett kezű művész szakmai tudása, gondolatai alkotást hoznak létre, mindenki gyönyörűségére. A műalkotás híd a művész és a közönség között, lélektől lélekig ível. Egy ember vallomása, üzenete.” - mondta *Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit* elnök asszony bevezetőjében. Beszélt az örmény nép származásáról, a 301-ben államvallásként felvett kereszténységéről, az örmény abc korai kialakulásáról, az örmény építészet csodáiról és magyar vonatkozásairól, a keresztes kövek csipke díszítéseiről, a szőnyegművészet, a csipkekészítés remekeiről.

Az örmény egyházi és népi dallamok díszítményeit *Avedikian Viktória* énekművész, *Kátainé Szilvay Ingrid* zongoraművész és *Szuper Géza* gitárművész mutatta be, hogy a zeneművészettel legyen kerek az örmény díszítőművészet bemutatása. Óriási tapsal köszöntötték a szereplőket és rendezőket. Ismét egy jól sikerült, tartalmas rendezvény volt. Ráadásul beszélgetésre is maradt idő utána. Az élő közösség. Köszönjük.

(A kiállítás anyagát az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület bocsátotta a kerület rendelkezésére, az anyag dr. Issekutz Sarolta gyűjtése.)

M

*****

Fővárosi Örmény Klub, november 18.

Szemelvények az örmény muzsika évszázadaiból címmel *Kátainé Szilvay Ingrid* zongoraművész, zenepedagógus tartott előadást s archív lemezek megszólaltatásával mutatta be az örmény egyházi és világi zene, a népzene és műzene örmény nemzeti sajátosságait.

Válogatott bemutatója oly nagy érdeklődést váltott ki, hogy a másfélórás előadás után is többször ráadásra kérte a nagyszámú hallgatóság a művésznőt. Zongorán Hacsaturján műveiből adott elő. Ezt követően *Fogolyán Kristóf* fuvolaművész improvizációjával varázsolta el a közönséget. Ismét sikerült valami igazán örmény kulturális csemegét kínálni a klub tagjainak, magyarörményeinknek. Ugyanis csak magunk voltunk, meg az örmény zene. Teljes harmóniában. Köszönet az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnek, hogy nagyszámú örmény zenei anyagát, archív lemezgyűjteményét a művésznő rendelkezésére bocsátotta. Az előadást későbbi lapszámunkban kivonatossan közölni fogjuk.

*****

Szabó László

Örmény templomok, kolostorok
fotókiállítás a Marczibányi Téri Művelődési Központ Pillanat Galériájában.

November 22. 17 óra.

Sűrű hóhullás, latyak, reménytelen, fejfájós idő. S mindezek ellenére közel kétszázan voltak kíváncsiak a csodálatosan szépre sikerült meghívó (Khor Virap kolostor, háttérben az Araráttal) készítőjére, kiállítására. Nem csalódtak. 6 ország 52 örmény temploma, kolostora volt látható a válogatáson. Hat hátizsákos turistaút többszáz fotóiból. Örményország, Hegyi Karabag, Törökország, Irán, Libanon és Szíria örmény emlékeiből válogatott anyag 30 x 40 cm-es nagytáblán. Varázslatos.

Dr. Issekutz Sarolta, a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke nyitotta meg a kiállítást és mutatta be a megnyitó estéjére kiállított örmény műtárgyakat, többszáz éves örmény emlékeket is, amelyeket magántulajdonosaik erre az alkalomra adtak kölcsön, megeleveníteni az örmény egyház (örmény apostoli és örmény katolikus) tárgyait, a hitélet gyakorlásának eszközeit. Kiemelendő az az ó-örmény nyelvű, arany hímzésű, a XIX. század végéről származó anatóliai örmény oltárterítő, kehelytakaró, hímzett szentségtartó, amelyeket egy, az örmény népirtás elől megmenekült örmény család ajándékozott egy Törökországban élt magyar családnak, akik segítettek, bujtatták őket.

A II. kerületi örmények hagyományaihoz híven *Flórián Antal* színművész ismét egy irodalmi pódiumműsort állított össze erre az alkalomra, amelyet *Várady Mária* művésznővel adott elő. A műsort *Kátainé Szilvay Ingrid* énekével színesítette, a műsor elején az örmény *Mi Atyánkot* énekelte el.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnek - jól időzített módon - éppen erre a napra sikerült megjelentetni Szabó László Musza Dagon készült fotóival illusztrált 2005 évi emléknaptárt az örmény népirtás 90. évfordulója tiszteletére, emlékezetére. A naptárban *Lászlóffy Aladár* Kossuth díjas költő versei örmény és angol fordításban is olvashatók (fordította: *Vahram Martirosyan* és *Zsigmond Benedek*). Ismerteti a népirtás rövid történetét, Franz Werfel Musza Dag negyven napja c. regényének helyszínét, valamint a kiadó egyesület felhívását az együtt emlékezésre. Az est a kulináris élvezeteket sem tagadta meg kitartó látogatóitól, sokféle örmény finomság mellett múltattuk az időt, terveztük a jövő évi kulturális rendezvényeket.

A naptár a Fővárosi Örmény Önkormányzat Bp. V Akadémia u. 1. IV. em. 426 alatt 1400 Ft-ért megvásárolható

Szerk.

*****

Lászlóffy Aladár

Örmény-Erdély

Ani felől Szépvíz felett
szivárványozzák az eget.

Eső után a völgy fényes.
Itt is, ott is egy Örményes.

Itt is ott is hó és homok,
kerékvágásban a nyomok.

Fodros mezőségi tavak,
saját ígék, vendég szavak.

Menekülők, nem nomádok,
találtak itt új országot.

Szépvíz felé, Ani felől
tatár üldöz, orosz megöl.

Szamosújvár tömlöcében
jelkép-muszadagom élem.

Örmény-Erdély ez a fázós
rég elvesztett Kaukázus.

*****

Patrubány Gergely emléktábla

November 28. vasárnap, de 11 óra - Budapest IX. Vámház krt. 13.

A Himnusz és a Székely Himnusz elhangzása után bensőséges koszorúzási ünnepségre került sor *Patrubány Gergely* (1830-1891) orvos, Budapest főváros első tiszti főorvosa felújított emléktáblája előtt az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezésében. Az egyesület által felújított emléktáblánál *dr. Issekutz Sarolta* tartott ünnepi beszédet, emlékezve *Patrubány Gergely* erzsébetvárosi magyarörmény életpályájára, annak a mai sorsfordító időkben is aktuális üzenetére, példamutatására. *Dr. Horváth Szabolcs*, az in Vivo Orvos Kongresszus elnöke *Patrubány Gergely* kórházépítési programja jelentőségének céljáról beszélt, majd *Alakszainé Dr. Oláh Annamária* Ferencváros polgárai nevében köszönte meg a tábla felújítását, úgyis mint a Vámház krt. 13. számú - *Patrubány Gergely* volt lakhelye - palota jelenlegi tulajdonosa megbízott képviselője. *Patrubány Miklós*, az MVSZ elnöke a családot és a nagycsaládot képviselve szólt az egybegyűltekhez. *Várady Mária* színművész Reményik Sándor verseket szavalt. Az ünnepséget megtisztelte *Dr. Csaba Károly*, Budapest Főváros tiszti főorvosa is, aki emlékkoszorút helyezett el elődje tiszteletére, az EÖGYKE, a *Patrubány* család és a ház tulajdonosa emlékkoszorúja mellé. Az ünnepségen több jeles személyiség is megjelent, a Szent Rókus Kórház főigazgatója helyett *Dr. Domján Gyula* professzor, *Rácz Sándor* az MVSZ tiszteletbeli elnöke. Az ünnepség a Szózat eléneklésével zárult.

Patrubány Gergely

Erzsébetváros, 1830 - Bp. 1891. 06. 03.)

orvos, egyetemi tanár, országgy. képviselő

Az 1672-ben I. Apafi Mihály fejedelem engedélyével Erdélyben letelepedett 3000 örmény család egyikeként érkeztek ősei, akik Erzsébetváros szabad királyi város alapításában, közéletében szereztek elvülhetetlen érdemeket. Az erdélyi örménység a betelepüléssel több évszázados menekülés, üldöztetés után talált végre hazát magának a Kárpát medencében. Magyar kultúrán felnöve teljes szívvel magyarrá váltak, magyar anyanyelvűvé. Teleki Sándor gróf szerint „Magyarabbak a magyarnál”. A 13 Aradi Vértanú közül kettő: Kiss Ernő és Lázár Vilmos is közülük került ki, akik életüket adták a Magyar Haza függetlenségéért.

Mária Terézia 1758. december 12-én Pátrubán Márton-Márk erzsébetvárosi szenátornak, fiának Lukácsnak és nejének Issekutz Katának, gyermekeikkel együtt magyar nemességet adományozott.

A *Patrubány* család többi tagja is a város és Erdély közéletében töltött be fontos

tisztségeket. A nemességszerző Márton, Patrubány Gergely nagyapja, főbíró volt.

Patrubány Gergely tanulmányait Erzsébetvárosban kezdte, majd jogi tanulmányokat végzett és oklevelet nyert Pesten. Előbb jogi pályán képzelte el jövőjét, majd beiratkozott az orvosi karra: 1856-ban orvosdoktori, 1857-ben seborvosi és szülésmesteri oklevelet szerzett. Szülésmesteri oklevelét Semmelweis Ignácnál letett vizsgája alapján kapta meg. Ezt követően másfél évig Bécsben folytatott tanulmányokat, orvosi gyakorlatot. Visszatérve Pestre magánorvosként működött, az első hazai orvostársaságnak, a budapesti Királyi Orvosegyesületnek előbb másod, majd első titkára lett. 1861-ben a pesti orvosi karon himlőoltás ismeretből magántanári képesítést szerzett, az egyetemi oltóintézet vezetője lett, amely tisztséget tíz évig töltötte be. Intézetének feladata részben a himlőoltás oltóanyagának előállítás, különböző fertőtlenítőszeres előállítás lett. Érdeklődése főleg a közegészségügy gyakorlati területére összpontosult, bár 1864-től a Császárfürdő fürdőorvosi és rendelőorvosi feladatkörét is betöltötte. Járványtani tudásának elismerését jelentette, hogy a nagy pesti tífuszjárvány idején -1867-69-ben - minden díjazás nélkül vezette a fővárosi tífuszkórházat.

Az orvosi közélet elismert tagja volt, szoros kapcsolatban állt a magyar orvostudomány felemelését szervező pesti orvosi iskolával. 1869-ben szülővárosa, az erdélyi Erzsébetváros országgyűlési képviselővé választotta, ahol az ország közegészségügyi állapotát, az orvosképzés reformját, az egyetem-alapításokat szorgalmazók táborába tartozott. 1870-ben az Országos Közegészségügyi Tanács tagjává választották, tagja lett annak a parlamenti bizottságnak, amely kidolgozta az egyetem-reform és közegészségügyi törvényt. E bizottság „motorja” Patrubány Gergely volt, biztosan számíthatott rá a hazai orvostársadalom. 1873-ban a Buda, Óbuda, Margitsziget és Pest egyesítésével létrehozott Budapest főváros közigazgatási testülete a főváros első tiszti főorvosává választotta, amely feladatkört 1889-ig töltötte be.

Tiszti főorvossága alatt születtek meg és fogalmazódtak meg a magyar főváros nagyszabású közegészségügyi programjai: nevéhez kötődik a nagy kórházépítési program, amelynek során felépült a Szent István, a Szent László Kórház, kibővítették a Szent Rókus kórházat, rendezett állapotok teremtődtek a köz-, a magán- és egyházi kórházak között.

Ebben az időszakban válnak a kórházak a beteggyógyítás igazi színterévé, gyorsan emelkedtek a betegágyak száma, kezdetét vette a megbiztosítási társasági rendszer. Ennél nagyobb jelentőségű volt az a közegészségügyi program, amely a főváros csatornázására, ivóvízellátására, az utcák tisztántartásának megszervezésére irányult. Célul tűzte ki a lakható, egészséges, higiénias szempontoknak mindenképpen megfelelő város megteremtését, amelynek egyik „alpontja” például a parkosítás, a környezeti ártalmaktól való mentesítés volt. Tevékenységét külföldön is elismerték: 1878-ban díszvendége volt a párizsi Közegészségügyi Kongresszusnak, ahol a Francia Közegészségi Társaság tiszteletbeli tagjává választotta, egy évvel később ilyen címmel tisztelte meg a Belga Közegészségügyi Társaság is.

Patrubány Gergely 1885-ben az egyik kezdeményezője volt Markusovszky Lajossal és Fodor Józseffel együtt az Országos Közegészségügyi Egyesületnek, amely célul tűzte ki a felvilágosítást, az értelmiség összefogását, a közegészségi gondolat népszerűsítését, végrehajtására.

1887-ben visszavonult a közéletből, 1889-ben lemondott hivataláról. 1891. június 3-án hunyt el Budapesten.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

*****

Szomorújelentés

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy

Bocsányz Gabriella

2004. október 23-án, 90 éves korában elhunyt. Temetése november 22-én fél 11 órakor volt a Farkasréti temetőben, majd ezt követően engesztelő gyászmisét a Minden Szentek templomában mondtak lelki üdvéért.

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy

Dr. Bartha Ferenc Imre

patológus orvos, egyesületünk tagja 2004. október 12-én elhunyt. Földi maradványait november 13-án helyezték örök nyugalomba szülővárosában, Kolozsváron a Házsongárdi temetőben.

Gyászolják: felesége Dr. Bartháné Boga Ildikó, rokonai, barátai.

Emléküket kegyelettel megőrizzük!

*****

Hírek

November 15-én nosztalgia klubot tartott a 2004 évi erdélyi barangoló csoport, amelyen a nyári élményeket elevenítette fel video és fényképfelvételek megtekintésével. A csoport németországi és ausztriai, soproni, veszprémi és győri barangolói - a budapestieket már csak megemlítve - távolságot nem ismerve, időt nem kímélve együtt emlékezett a nagyszerű kirándulásra, élményekre és tervezte Gyuri bácsival a 2005 évi honismereti barangolást, otthonról haza.

Advent 2004

November 19-én három napos virágkötészeti kiállítás nyílt a Néprajzi Múzeumban. Virágköltemények, az ünnepek díszített asztalai várták az ünnepekre készülőket. Szépség és harmónia, sok-sok virággal, természetes anyaggal. Ötletek és ajándéktárgyak nagy választéka. Készüljünk az ünnepekre magunk is.

A bejáratnál *Zakariás Enikő* hatalmas koszorúja várta a látogatókat.

A Fővárosi Önkormányzat a **Főváros Napja** alkalmából **november 17-én** tartott ünnepi közgyűlésén díjakat adott át több kiváló személy, szervezet részére. Ez alkalommal *Budapestért díjban* részesítette a *Károlyi Sándor Kórház és Rendelőintézetet* is az egészségügyi szakellátás és a kórházi gyógyító munka területén megvalósított, folyamatosan kiemelkedő tevékenységéért. A díjat *Dr. Küttel Péter* igazgató főorvos vehette át, aki 36 éve az intézmény dolgozója, 5 éve igazgatója. Dr. Küttel Péter főorvos *Dr. Issekutz Béla* akadémikus egyik unokája. Gratulálunk a kitüntetéshez!

*****

Angyali türelemmel horgolt álomvilág

Kettős jubileumot ünnepel a Keleti Károly utcában élő *Gross Arnold* Munkácsy- és Kossuth-díjas grafikusművész. November 25-én tölti be 75. életévét, s ez adta az apropót, hogy a Képcsarnok Kft. felújított Mednyánszky-termét az ő kiállításával nyissák meg ismét a közönség előtt. A tárlat is jubileumi, ugyanis 40 évvel ezelőtt ugyanitt nyílt kiállítása, most

valamennyi, hatvanas évek eleji grafikáját láthatjuk a falakon.

A november 15-i megnyitón *Jakupsek Gabriella* televíziós műsorvezető utalt a művész 1964-ben megnyílt kiállítására, amit annak idején Bálint Endre festőművész nyitott meg ugyanitt, a Mednyánszky-teremben a következő szavakkal: „Inkább képzeltem el az angyali türelemmel meghorgolt álomvilágot valami zugligeti pavilonba, ahová véletlenül vetődnek el képzeletbeli szerelmemmel, egy képzeletbeli légyottra, ahol az ablakok párkányán cinkék és más víg madarak csivitelnek vissza azokra a madarakra, melyek Gross Arnold barátom némely tüneményes lapján hirdetik az ember és a természet mitologikus szerelmét, egymás iránt - ha létezik egyáltalán még ilyen szerelem.”

A kiállítás érdekessége, hogy most láthatók először Magyarországon azok a nyomólemezek, amelyekről a színes lenyomatok készültek. Ezeket a művész másfél éve kapta vissza a Magyar Nemzeti Galériától, 34 év után, többet közülük a Képcsarnok részéről áthúzva.

A kiállítás anyagának egy részét felajánlotta a Magyar Máltai Szeretetszolgálatnak, hogy a szegény sorsú, hátrányos helyzetű gyerekek sorsának jobbra fordítására használhatja fel.

ZSZ

Budai Polgár 2004. nov. 25.

*****

Bocsák Krisztina kiállítása

November 13-án nyílt meg *Bocsák Krisztina* festőművész kiállítása a Hotel Stadionban (1148. Budapest Ifjúság útja 1-3.).

Gecse Mária művészeti menedzser köszöntője után Prof. *Dr. Losonci Miklós* művészettörténész méltatta a kiállított műveket, a máramarosi magyarörmény művésznő mély ragaszkodását gyökereihez, szülőföldjéhez. A táj, a folyópart, a régi házak, mind-mind a beléivódott szülőföld leképezése. Ez a ragaszkodás tükröződik a meghívó mottójául választott Kisfaludy Károly Honvág c. verséből is:

*„S tovább-tovább megy, míg célhoz ére,
Hol mindaz, mit hajdan fellengve kére,
Édes valóra létesülni kész;
Bár a szerencse nyílt ölébe zárja,
S körülündöklő a hír csillagárja,
Míg szíve ver, csak vissza-visszanéz.”*

Az esten *Barna István* magánénekes és *Hegedűs Valér* zongoraművész működött közre, a kiállító művész és nagyszámú közönsége gyönyörűségére. Természetesen közösségünk is szép számban képviseltette magát e rangos rendezvényen.

A kiállítás 2005. január 7-ig naponta 10-18 óra között tekinthető meg. Érdemes élni a lehetőséggel.

Sz.

*****

Részletek egy olvasói levélből:

„Hálásan köszönöm, hogy rám is gondoltál az Erdélyi Örmény Gyökerek elküldésével (...), büszke vagyok, hogy ilyen rangos, tartalmas összeállítással jelennek meg ezek a füzetek, és büszke vagyok örmény rokonaimra, barátaimra.

Középiskolás koromban a legjobb barátaimhoz tartozott *Jakabffy Tamás*, későbbi

kollégáim közül nagyon szívemhez nőtt Tüzes Karácson és Bocskai Zoltán.(...) Ükapám elsőszülött fiának, Gyulának Irma nevű lánya szamosújvári Dániel Jánoshoz, második szülöttje Josefine pedig bobdai Gyertyánffy Jánoshoz ment feleségül.

Az én ágamban nincs örmény vér. Lehet, hogy sajnálnom kell ezt, ha az örmények életrevalóságára és összefogásukra gondolok. Ez a lap is ezt az összefogást tükrözi, üdítő és követendő példaként a széthúzó magyarok számára.

Julika, hálásan köszönöm a küldeményt és egy versem elküldésével viszonzom azt."

Őszinte barátsággal
Csávossy György

* Torockó, az Európa Nostra díjjal kitüntetett erdélyi település egykori bányászközség fölé emelkedő hegy.

*A Székelykő alatt **

Kozma Hubának

Nincs vershelyzet
csak hazug holdfény
és kőlavinák görgése,
a tavasz is csak kígyóvedlés,
levetett múlt és szenvedés.
Ó ki mászik már fel a csúcsra,
ki tűz kalapra bokkrétát,
ki sző még rímet álmaiból,
ki ver a régi hámorokban
olvasztott ércből jó kaszát.
A régi torockói házon
az ablakfán a vörös gyász,
mint virágszínnel hímzett vászon
rikoltó jel ma is: vigyázz!

Erdély népe, fogyó családom,
te hűtlen faj és kétkedő,
a széthúzásnak vírusával
öngyilkos korral fertőző,
te Európa bukott diákja,
kit nem okít történelem,
ki testvérkézt elutasítva,
nem virrasztasz holtat velem,
nézz fel e kőre, évezredek
csiszolták csipkeszobrait,
ha van csoda a széljárásban,
e hegy az, mely rá megtanít,
hogyan lehetsz kopár, kincset rejtő,
vagy búvóhely labanc alatt,
de senki le nem döntheti ez
Isten alkotta falat,
mert tömb, mert egység s így időtlen,
s hogy kishitű ne légy soha:
a nap itt kétszer kel föl reggel
és alkonya sem mostoha.

2003. április 09.

*****

Nagyanyám főztje

A szeretet meghitt ünnepe - a KARÁCSONY -, az óév vége (Szilveszter) és az Újesztendő első napja mindig is bensőséges ünnepe volt s ma is az családunknak, annál is inkább, mert születés és névnapokat is tartottunk ilyenkor bőven.

Karácsony estéjén nem hiányzott asztalunkról a hagyományos hal, míg az ünnepi ebéd „főszereplője” a töltött pulyka volt. Ínségesebb időkben a kappan is megtette. (A kappan kiherélt kakas, miután nemének jellegzetességeit elvesztette, megnőtt, elzsírosodott.) Gyakori étel volt a töltött káposzta is. Soha sem hiányzott a jó gazdag töltelékkel teli örmény módra készített diós-, mákos patkó (beigli). Szilveszter estéjére nyúlpástétomot készített nagyanyám, éjjélkor viszont zenge-zunga (savanyú káposzta) levest szolgáltat fel. Másnap, az Újév első napján, főtt és füstölt malacpecsenyével fogadta a köszöntőket, hozzá ecetes torna dukált, az édesszájúaknak pedig a diós-mákospatkó mellett kijárt az örmény különleges édesség, a dáláuzi.

Töltött pulyka

Hozzávalók: *egy kb. 4 kg-os pulyka, májával együtt, egy pohár tej, 5 dkg vaj, 2 evőkanál gombapor, egy zsemle, 2 kemény tojás, 2 gerezd fokhagyma, 1 kg gesztenye, egy nyers tojás, 3 kanál olaj, 1 deci fehérbor, só, bors, morzsolt majoránna.*

A pulykát a hűtőből kivesszük és 2 óráig szobahőmérsékleten tartjuk, majd besózzuk. A pulyka máját meleg tejbe tesszük, majd hozzáadjuk a vajat és a gombaport. Ha kihűlt, a májat és a kemény tojásokat apróra vagdálva, a gesztenyéket egészben hagyva a fűszerekkel együtt a nyers tojással eldolgozzuk. Ha nem gombaport használunk, a párolt friss gombát most adjuk a keverékhez. Ezt a keveréket a pulyka bőre alá töltjük. A gesztenye másik fele őrölve a pulyka hasüregébe kerül. A pulyka bőrét nagyanyám túvel, cérnával összevarrta, de manapság pecsenyetúvel tűzzük össze. Forró olajjal megöntözzük és a sütőben pirosra sütjük. (Eleinte fóliát is tehetünk rá.) Közben fehérborral és az olajjal öntözzük.

Nyúlpástétom

25 dkg friss szalonnát apró kockákra vágunk, sárgára piritunk, a tepertőt kiszedjük s a zsíron 2 apróra vágott vöröshagymát megdinsztelünk. Ebbe tesszük bele egy vadnyúl, vagy két házinyúl csontos részeit és aprólékait, majd fedő alatt pároljuk, majorannával, őrölt korianderrel, babérlevéllel, bazsalikommal, kakukkfűvel fűszerezve. Ehhez adagolunk apránként egy félliternyi vörösbort, és zsírjára lesütjük, amíg a lé elpárolog. Mikor kihűlt, a húst a csontokról leszedjük és az egészet a húsőrlőn 2-3-szor átdaráljuk, hozzáelegyítünk 2 szép libamáját, amelyet apróra kaparunk, egy nyers tojás jön még hozzá és ezt az egészet, összekeverjük és alaposan kikent pástétomos porcelántálba tesszük. Ezt a tálát egy tepsibe hamuba állítjuk és a sütőben egy óra hosszat sütjük. Tálalás előtt a pástétomos tálát forró vízbe mártjuk, és csak az után borítjuk ki, hogy formáját megtartsa. Díszítve tálaljuk.

Megjegyzés: ezt a receptet nagyanyám könyvéből szóról-szóra írtam ki, odaírta hogy igen kitűnő! Saját módosításom: a szalonna helyett olajat használok és mellőzöm a libamáját. A hamura sincs szükség, mert mázas pástétomsütőt használok.

Zenge-zunga leves

Ez a jellegzetesen örmény leves fél kilónyi sarvalt (vékonyra felvágott) savanyított káposztából készül. Kell még hozzá: kolbász, velő, disznónyak, 9 evőkanál rizs, egy fej hagyma, pirospaprika, fokhagyma, káposztalé.

A sarvalt káposztát főni tesszük, belefőzzük a hagymát, az apróra vagdalt húst és a karikára

vágott kolbászt. Mikor majdnem megfőtt, hozzáadjuk a rizst, a pirospaprikát és a fokhagymát, az utolsó 5 percben pedig a felaprított agyvelőt (ezt ki is hagyhatjuk). Káposztalével savanyítjuk, ízlés szerint sózzuk.

Dáláuzi

Hozzávalók: 250 g méz, 250 g dió, citrom és narancshéj.

A negyed kiló mézet a tűzön sötétbarnára pergeljük, beletesszük a megtisztított, cikkekre vágott diót. Keveset főzzük, reszelt narancs és citromhéjjal ízesítjük. Márványlapot, vagy lapos porcelántálat megvizezünk, és arra kiborítjuk a dáláuzit, melyet elsimítunk, majd négyyszögletesre vágunk. Mandulával díszítjük. Jó étvágyat!

*Dr. T. Veress Éva, biológus, biokertész,
gyógynövényszakértő, Kolozsvár*

*****

Karácsonyfás székely

Ilyen is van már, nemcsak borvizes. E hó 21-én Gyergyó-Csomafalváról érkezett egy öreg szikulus Marosvásárhelyre egy szekér zöld fenyővel. És ment, a piacon alá. És ment volna még tovább, ha körül nem fogja a vásárolni akarók csoportja.

- Bácsi, eladó-e a fenyő? - kérdik tőle. - Az osztán igen, mind egy szálíg.
- Rakja ki.
- Nem lehet. - No miért?
- Ahajt azt parancsolta a policáj, hogy szekervel nem szabad áncsorogni.
- De látnunk kell bácsi, amit venni akarunk.
- Ott ahogy jó vegyék, de le nem rakom, esze es romlanék.
- Mekkora?
- Ki micsodás, küzsdég es, nagyobbacska es, van akkora es, mint eén s akkora es mint egy oláh torony.
- S mi az ára a nagyobbbnak?
- Öt pecula.
- Drága.
- Mán hogy vóna derága, mikor a Fellegszállásáról hozom. Menne csak oda az úr, osztán vágná maga, tudom Istenem nem mondaná, hogy derága.

Igy árult a székely. Ki se rakta, válogatni sem engedett belőlük, déli harangszóra mégis az utolsó szálíg eladta a fenyőit.

Csíki lapok 1898. december 28.

*****

Jankovics Marcell

zodiacus

A négy sarkalatos erény II.

Bár e tekintetben megoszlanak a vélemények, több jel arra mutat, hogy a sarkalatos erények sorában az Igazságosság után (rang)sorban a Mértékletesség (Temperantia) következik. Az évszakok rendje szerint is. Jelentése annak ellenére nem szorult magyarázatra, hogy - akárcsak a többi erényt - kevesen gyakorolják. Benne van a nevében: önmérsékletet, mértéktartást ajánl az élet minden területén a fogyasztástól a közbeszédig.

Egy kis nyelvészkedés: a latin *temperantia* a *tempero* igéből képzett főnév. Ez utóbbi jelentései: „helyes mértékben vegyít, kever (pl. bort vízzel)”; „langyosít”, „méréskel”, „enyhít”, „lecsendesít (tengert)”; „(be)rendez”, „kormányoz”, „vezet”, „szabályoz” (pl. a lant játékát)”; „mértéket tart”, „gátat vet valaminek”, „uralkodik valamin”, „tartózkodik

valamitől", „megkímél”. Látható, hogy mint az archaikus nyelvekben általában, úgy a latinban is a fontosabb szavak jelentései a hétköznapi cselekvésektől a természeti jelenségeken át a magasabb rendű viselkedésformáig, elvont fogalmakig terjednek. Ilyen a *tempero* is. A jelentéskör tovább bővül, ha a szótár ajánlására a *tempus*, *tempestatas* szavak jelentéseit is számba vesszük. *Tempus* = „idő”, „időszak”, „időpont”(*tempus anni* = „évszak”!); „alkalom”, „kedvező pillanat”, „veszély”, „viszontagság”, „viszony”, „körülmény”, „helyzet”, „halánték”, „fej”, „arc”. *Tempestatas* = „időszak”, „korszak”, „idő”; „időjárás”, „vihár” (vö. „lecsendesíti a tengert”), „csapás”, „vész”, „sodró vágy” (adott összefüggésben olyasmi, aminek leküzdésére Platon is int. L. még *temperamentum* = „vérmérséklet”, - ebből is 4 van a régiek felfogása szerint, *temperator* = „szervező”, „rendező” - államférfiaknál és nőknél nélkülözhetetlen képesség; *temperi* = „jókor”, „idejében”; *tempestivus* = „alkalmas”, „érett”, „időszerű”.

A Mértékletességet megjelenítő allegorikus alak és attribútumai a mondottakat illusztrálják. *Temperantia* nőalak (angyal), két kezében egy-egy korsóval ábrázolják, amint az egyikből a másikba valamit töltöget. A magyarázat szerint jó antik szokáshoz illően bort hígít vízzel. Így látható a Tarot (tarokk) XIV. számú lapján, Vitéz János esztergomi palotájának a falképén a másik három erény társaságában. Itt-ott megemlítik, hogy egyik lábával vízben, a másikkal a szárazföldön áll (ezen ábrázolási mód ihletője a *Jelenések* 10, 1-2-ben szereplő angyal leírása lehetett), ami sokféleképpen értelmezhető; továbbá, hogy az a korsó, amelyikből tölt, aranyból van, amelyikbe tölt, ezüstből. Lévén az arany a Nap féme, az ezüst meg a Holdé, a jelentés kozmikus szintjén az aranykorsóból az ezüstbe töltött folyadék a fényt szimbolizálja, amit a Hold a Naptól kölcsönöz. Időszimbólum ez a kép, hiszen naptárunk luniszoláris, azaz nap-holdszámításon alapul. Ripa leírása szerint *Temperantia* bíbor ruhát visel, mégpedig azért, mert a bíbor mesterségesen a színsor két szélén látható vörös, illetve ibolya keverésével állítható elő, és ezért a középutat jelképezi. További attribútumai: a pálma mint az önfegyelem mennyei díja (hozzáteszem: a pálma görög neve, *phoinix* „bíbort” is jelent, s a bíborfestéssel - igaz, a Bátorság (Erő) kapcsán - Platon is példálódzik); a kötőfék, ez nem szorul magyarázatra, Ripa azonban hozzáfűzi, hogy a régiek Nemesisz, az Igazságosság leányát kötőfékkel ábrázolták, mivel „nagy szigorúsággal fenytette az emberek mértékletességét” (mivel a leány követi anyját az idő rendjében, számomra ez eggyel több ok, hogy *Temperantiát* *Iustitia* után helyezzem a sorban); azután az óramutató (időjelkép!); tüzes vasat tartó fogó, amint *Temperantia* épp vízbe mártja; új és nyíl, melyek sikeres használata a mértéktartáson múlik (ha a húrt túlfeszítjük, elpattan); az elefánt, mert csak annyit eszik, amennyire szüksége van; egymással „ölelkező” bika és oroslán (ez a kép - mondom én más forrásokra támaszkodva - az antikvitásban a télvíz és a nyár tüze közt évről évre ismétlődő, az időben kiegyenlítő küzdelmét ábrázolta; hozzáteszem, ezt meséli el Héraklész 7., a Vízöntő havában elvégzett munkájának története, amelyben az oroslánbőrös hérosz legyőzi a krétai bikát).

Más „iconológiák” említik még a tevét, a szőlőindát, a homokórát és a szélmalmost *Temperantia* attribútumaként. A tevé igénytelensége miatt, a homokóra mint időmérő eszköz jutott e szerephez, a szőlő - gondolom - azért, mert a belőle sajtolt és erjesztett ital kiváló fokmérője a mértékletességnek, a szélmalom pedig a szél, vihar zabolátlan erejének haszonnal járó megfékezését példázza. Az attribútumok szerepeltetésének láthatóan nyelvi okai is vannak, l. a *tempus*, *tempestatas* jelentéseit a homokóra vagy a szélmalom vonatkozásában, továbbá utalnak az erények egymástól elválaszthatatlanságára.

1. Nemesisz - Mértékletességet az Igazságosság leányának szerepében, a Bátorságot jelképező bíborszint *Temperantia* ruháján.

Tarot - teoretikusok a kártya „erényes” lapjaihoz ilyen-olyan megfontolásból különböző állatövi jegyeket társítanak. Így a XIV.-es számot viselő, *Temperantiát* ábrázoló laphoz egyszer a Bikát, másszor az Oroszlánt, ismét másszor a Nyilast, amire *Temperantia* nevezett

attribútumai is alapul szolgálhatnak. Egyik-másik „iskola” képviselői még az eredeti (az ún. Marseille-i és Visconti) tarokk szómozási sorrendjén is változtatnak. Egyebek közt fölcserélik a mérleges Iustitiát (VIII. lap) és az oroszlános Fortitudót (XI.), mivel úgy vélik, hogy az Oroszlán jegyre, illetve a Mérlegre utaló kártyák sorrendjének az állatövi jegyek sorrendjével meg kell egyeznie. Függetlenül a Tarot-tól, vannak, akik a Mértékletességet hozzák összefüggésbe a Mérleg jeggyel, mondván, a mértékletesség mérlegelés kérdése, és rámutatnak, hogy e két szónak még a gyökere is közös (erre alább még magam is kitérek.)

Ha pedig időrendi értelmet tulajdonítunk az esztergomi falképen látható 4 Erény sorrendjének, akkor - feltéve, hogy a mérleges Iustitia negyedikként az őst személyesíti meg a - vizet öntő Temperantiának mint másodikként a sorban a tavaszt kellene képviselnie. (Érvek emellett is hozhatók fel.) Jómagam azonban, mindent számba véve a Vízöntőnek feleltetem meg (*l. Jelképkalendárium c. könyv*ben), pontosabban szólva a tél évszaknak. A Vízöntőt a Tarot-ban egy másik lap is képviselhetné: a XVII. Csillag felíratú kártyalap, mely 6 kicsiny és egy óriás csillag alatt térdeplő, meztelen nőalakot ábrázol, amint két korszóból vizet önt a földre. A zodiákus-csillagkép legrégibb ismert egyiptomi ábrázolásain Hapi, a Nílus isten(nő)je ugyanezt teszi. A görög mitológiában viszont a Vízöntőt többek közt Deukalión, a görög Noé személyesítette meg, s az ő fiáról mesélték, hogy először keverte a bort vízzel. A megfeleltetést támasztja alá, hogy a héraklészi munkák sorában a Vízöntőbeli „munka” két főszereplője Temperantia attribútumai közt szerepel.

Vízöntő hava január 21/22-ével kezdődik, és a hónap régi ünnepeinek szimbolikus ajánlásai közt vissza-visszatér a „vizesés”, azaz a mérséklés, kiegyenlítés gondolata. Így Vince-napi (jan. 22.) hiedelmekben, Mária eljegyzésének (jan. 23.), a Kánai menyegző emlékűnnepének (Vízkereszt utáni második vasárnap) hagyományvilágában, melyek üdvös szándék szerinti célja, hogy a nagybőjt közeledtével (húshagyó legkorábbi időpontja február 3.) a farsangi hejehujázást fékezze, csendesítse. Kiegyenlítsen.

Naptári-csillagászati értelemben is: hiszen a nappalok hosszabbodása csak a Vízöntő havában válik szembetűnővé (Pál fordulatjától: jan. 25.). Jusson eszünkbe, ahogy a Mértékletesség angyala fényt önt a nappal serlegéből az éjszakáéba. Mint már jeleztem, Vitéz János és egyes tarotteoretikusok Mértékletessége a tavasz jelképes alakja is lehetne. Miért is ne? Hiszen a csillagászati-naptári (fény)kiegyenlítés képzete a tavaszhoz is illik, hiszen a nappalok hossza a tavaszi napéjegyenlőségkor (márc. 21.) éri utol az éjszakákét, azaz egyenlíti ki - kellő mennyiségű világosságot keverve a sötétségbe a nappal és éj hossza közti különbséget. (A kétértelműség az európai évkezdés kettősségére vezethető vissza. Januárban kezdjük a naptári évet, de a csillagászati és asztrológiai év ma is a tavaszponton indul. Ugyanezen okból illik Prudentia is a télhez. De erről majd a maga helyén.)

Okfejtéséből nem következik, hogy valamilyen elv szerint már Platón is az évszakok rendjéhez igazította volna erényeit, szövege alapján csak azt állíthatjuk, hogy a kozmikus harmónia szellemében járt el. Mindenesetre a Mértékletesség és Igazságosság szomszédságát, egymásutániságát hangsúlyozza. Miután Szókratész és Glaukón megtárgyalta a Bölcsességet és a Bátorságot (Erőt), a beszélgetés így folytatódik:

„Szókratész: Most már csak kettőt kell felismernünk az államban: a józan önmérsékletet, és ami egész fejtegetésünk célja: az igazságosságot. Glaukón: Nagyon helyes.” (Tehát Platón is az igazságosságot tartja a legfőbb erénynek, s csak azért kezdi fejtegetését a bölcsességgel, mert az a másik 3 erény gyakorlásának az előfeltétele.)

„Szókratész: Nos, miért ne fedezhetnénk fel az igazságosságot, mellőzve egyelőre az önmérséklettel foglalkozást?

Glaukón: Nem tudom, de nem is szeretném, ha már előbb felfedeznénk, mert akkor már nem vizsgálnánk többé az önmérsékletet...”

Ha a korszellemnek megfelelően Platónnak eszébe is jutott a 4 erény és más négyesek összevetése, a filozófusnak fontosabb volt az erények egymásból következő sorrendje -

mondjuk - az évszakok rendjének való megfeleltetésnél.

Platón a Mértékletességet másik szomszédjával, az öt nála sorrendben megelőző Bátorsággal (Erővel) is összekapcsolja, mégpedig nem kis nyelvi leleménnyel: „Az önmérséklet bizonyos rend” - írja - „a gyönyöröknek és a vágyaknak a megzabolázása. Ahogy mondani szokták, hogy - tudom is én, hogyan -,erőt vesz magán!..” Másutt így ír: „A „magát mérséklőt' „önmagánál erősebbnek' kell neveznünk.” Néhány bekezdéssel feljebb, „bíboros” hasonlatában a katonákról azt írja, hogy bátorság (erő) „ahhoz kell, hogy „színtartó maradjon a ... hitük, s ne mossák ki belőlük a festéket a szörnyű, hatékony lúgok, mint amilyen a gyönyör, amely minden lúgnál, homoknál biztosabban mar; a fájdalom, a félelem és a vágy, amely minden lúgnál erősebb.”

A platóni okfejtés teljességgel mitologikus, amennyiben, ha csak a részt mutatja is meg, a megmutatott részből következtethetünk az egészre (helyesen alkalmazva az analitikus megközelítésnél tárgyról mindenképpen teljesebb képet ad). Tehát a bölcsesség szükségképpen igazságossághoz vezet; általánosságban, ha egy erényt hibátlanul gyakorlunk, akkor birtokában vagyunk mind a négynek; minden erényben van valami a másik háromból stb. Figyelemre méltó módon (Platónól függetlenül) ez kifejeződik az erények allegorikus ábrázolásában is (hogy ne vágjak mondandóm elébe, lásd most csak a „mértékadó” mérleget az Igazságosság kezében, vagy a bort vizezésének a kiegyenlítő mérlegelésre emlékeztető képét a Mértékletesség esetében).

Ez a „minden mindennel összefügg” (és ezért a felületes szemlélő számára zavaros) mitologikus-analóg rendszerelvűség - mint azt már a 4 elem esetében is megtapasztalhattuk - tetten érhető a nyelvekben is. Maradva a korábban már említett *mérleg*, *mérték* szavak közös gyökerénél, a Történeti-Etimológiai Szótár *mér* igénk eredetét tekintve bizonytalan. Vagy szláv származéknak tekinti, vagy - bizonyos megkötéssel finnugor eredetűnek. A hasonló hangzású, rokon értelmű és másrészt is ide illő *merít* (márt) igénket finnugor származásúnak mondja. (Rokon értelmű, mivel a mérés gyakran Mérőedénnyel, merítéssel történik, és másrészt is ide illő, mivel a folyadékokat, amelyeket Temperantia elegyít, edényeikbe töltenie vagy merítenie kellett.) Az alábbiakban állításom alátámasztásául szokásomhoz híven felsorolnék néhány hasonló hangzású és rokon értelmű latin, ógörög és magyar szót (a latinnal, ógöröggel rokon európai nyelvekből vett példáktól hely hiányában eltekintek). Az olvasó meg lesz lepve. Íme: *Mercor* - „vásárol”, „vesz”. Ebből: *merx* = „áru”; *merces* = „zsold”, „bér”, „díj”, „ár”, „kamat”, „kár”; *mercatus* = „kereskedő”; *Mercurius* = „a kereskedők és tolvajok istene, a szerencsejátékok és a lant feltalálója”; *melicus* = „lantos”, „zenei”, „lírai”. (Vö. *mel* = „méz”, „édesség”; *melior*, *melius* = „jobb”). E jelentéskör szavai idetartoznak, mert az adásvételnek, banki ügyleteknek, különösen abban a korban, amikor a pénz értékét annak súlya jelentette, nélkülözhetetlen eszköze volt a mérleg, és mert *tempero*, Temperantia „igéje” azt is jelenti, hogy „a lant játékát szabályozza”, végül, mert az erényes ember jobb, mint aki nem az. *Mereo*, *merito* = „szerez”, „keres”, „zsoldért szolgál”, „érdemel”; *meritus* = „érdemes”, „méltó” (!). *Mergo*, *merso* = „bemárt”; „merít”, „merül”, „süllyed” (kamat is). *Mercus* - „merő” (!), „tisztá”, „vegyítetlen”, „hamisítatlan”, „valódi” (vö. Igazságosság). *Metor*, *metior* = „kimér” (helyet), „megmér” (hosszúságot), „megtesz” (utat, időt), „megítél”, „mérlegel”. Érdekes az „idő” (*tempus*) felbukkanása a jelentéskörben, ezen belül a téridőszemlélet jelenléte, s hogy ismét az igazságosságba ütközünk. A *metior* ige befejezett múlt idejű alakja: *mensum sum*. Ebből és/vagy a *mentior* igéből *mens* = „gondolkodás”, „ész”, „értelem”, „lelkület”, „képzelet”, „terv”, „szándék” (vagyis Okosság, Bölcsesség!), mindaz tehát, ami szükséges a dolgok mérlegeléséhez; *immensus* = „mérhetetlen”; *mensa* = „asztal”, „pénzváltó asztal”, „bank”, „oltár”; *mensura* = „mérés”, „mérőeszköz”, „mérték”, „méret”, „nagyság”, „hosszúság”, „méltóság” (!); a már mondott *mentior* = „kohol”, „költ” (pénzt), „hazudik”, „csal”, „hamisan ígér”. Ezzel bezárul a kör, visszaértünk Mercuriushoz, a csalfa istenhez. (Zárójelben: judaista hagyomány szerint a

mérleg, a súlyok, illetőleg a pénz, valamint a bíborfestés (!) feltalálója a testvérgyilkos Káin volt.) És egy utolsó példa: *metricus* (görögből) „mértékes”. Lásd gör. *metreó* = „mér” *metriosz* = „mérsékelt”, *meteraó* = „más edénybe önt” (mint *Temperantia!*), továbbá a görög eredetű, de franciából kölcsönzött méter szavunkat. Befejezésül, hogy a negyedik erény is helyet kapjon e rokonhangzású és jelentésű szavak sorában, íme a finnugor eredetűnek mondott „másik” *mer* (merészel) igéből képzett *mersz* szavunk, mely bátorságot jelent! De ez már a következő fejezet témája lesz.

sine morbo
2000/4 A tél

*****

A Fővárosi Örmény Klub ***2004 évi műsora***

2004. január 15.

Nosztalgia-banántánc dalban és prózában a szerelemről (egy magyarörmény képviselő lírai emlékezései)

Írta, rendezte és elmeséli: Bende Miklós

Közreműködik: Valiszka László, Nagy Tímea, Szépes Adrienn

Zenei felelős: Bacsó Zoltán

Rendezte a Budavári Örmény Önkormányzat a Fővárosi Örmény Önkormányzat és az EÖGYKE támogatásával.

2004. február 19.

Puskás Attila örmény katolikus vikárius előadása:

Az örmény egyház szerkezeti felépítésének teológiai és történelmi kérdése

Dr. Szarka György:

Erdélyjárás felsőfokon

2004 augusztus, programajánló

2004. március 18.

A szimbólumokról. Vendégünk *Dr. Dávid Katalin* művészettörténész

Sepsiszéki Nagy Balázs: Székelyföld falvai a huszadik század végén

(Nap kiadó 2003) I-III. Háromszék, Csík-, Kászón- és Gyergyószék, Udvarhelyszék-
könyvbemutató

2004. április 15.

Megemlékezés az örmény genocídiumról

Szabó László: Musza Dagh, Kilikia,

Kappadókia - vetített képes előadás

2004. május 20.

A **Szent Korona** aranyműves szemmel a legújabb kutatások tükrében

Előadó: Woth Imre, a Magyar Korona Örök Egyesületének elnöke.

Könyvbemutató: *Lukin László* zenetörténész bemutatja

Fancsali János: Magyarörmény zenei breviárium című könyvét.

A műsort szervezi és rendezzi a Terézvárosi Örmény Önkormányzat

2004. június 17.

Vendégünk: **Gyulai Líviusz** Kossuth díjas képzőművész és **Vennes Emmi** művészpár.
Rajzfilmek vetítése.

Könyvbemutató: *Dinnyés László: Ismeretlen 1848/49es dokumentumok.*
A klubot a II. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzat rendezte.

2004. július 15.

„Örményország anno" (életrajzok az 1970-es évek elejéről).

Dobai Miklós vetítettképes előadása.

Az estet a XIII. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat rendezte.

2004. augusztus 19.

Nyárvégi meglepetés: Vendégeink *Mikó István* és *Szabó Anikó* színművészek

Rendezte: Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület.

2004. szeptember 16.

Piros szív, fehér hó, zöld levél... Zenés beszélgetés *Mártonffy Miklós* zeneszerzővel, a világjáró szanzonekessel.

Az estet a XII. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzat rendezte.

2004. október 21.

Ünnepi műsor 1956 október 23-a tiszteletére

Szerkesztette és előadja

Kilyén Ilka

a marosvásárhelyi Nemzeti Színház művésze

TÜZ!

Forradalmak, bukások, talpraállások közepette hirdeti a magyar nép megmaradását.

Az est támogatója a XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat

2004. november 18.

Szemelvények az örmény muzsika évszázadaiból

Előadja és zongorán játszik *Kátainé Szilvay Ingrid.*

Közreműködik: *Fogolyán Kristóf* fuvolaművész.

2004. december 16.

Szent karácsony ünnepén

Szongott Kristóf-díjak átadása:

Dr. Száva Tibor Sándor (Bécs) családkutató, publicista

Dr. Schütz Ödön (posztumusz) armenológus

Közreműködik: *dr. Issekutz Sarolta, Várady Mária* és *Zsigmond Benedek*

A Kecskés Együttes karácsonyi műsora

Gerjéni Betlehemes a XVII-XVIII. századból

Előadja: Szent Család Plébánia Gyermekek színjátszó köre

*****

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2004.(VIII. évfolyam) tartalomjegyzéke

Január VIII. évf. 83. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*

Az új kolozsvári főkonzul - Örségváltás - *Bálintné Kovács Júlia* (Kolozsvár)

Budapest, Kolozsvár, Temesvár 1956-ja - *Cseh Áron* főkonzul (Szabadság 2003. október 23)
Kisebbségi nap, Szongott-díj, karácsony...- *dcs*
Gabányi János laudációja- *Fancsali G. János*
Lengyel Ákosné laudációja- *Borbély Jolán*
Az erzsébetvárosi Örmény Szertartású Római Katolikus Plébánia házassági anyakönyvéből
(IV. rész)
Ünnepi üdvözlések (Tőkés László püspök-Nagyvárad), (Puskás Attila vikárius-
Gyergyószentmiklós)
Új év kezdete, új lehetőségek hajnala - *dr. Issekutz Sarolta* elnök, EÖGYKE
Mi történik országos szinten az örmény kisebbségnél?
Olvasom...- *Dr. Kegyes Csaba*
Egy kis szegedi családragény... *Bende Miklós*
Magyar polgár, magyar író (Magyar Nemzet, 2003. november 26.)
A fiatal Nuridsány Zoltán - *Benedek Katalin*
Erdélyi településnevek nyomában - *Németh Júlia*
Az adó 1 százaléka - EÖGYKE
„Csak szívből jöjjön, bensőséges legyen”- *Benedek Katalin*
Egy kiállítás nyomora avagy a kultúrügyilkes képviselők- *Dávid Csaba*
Hírek – Genealógia; - Szakácskönyv; - Ki kicsoda?
Magyarok és magyarörmények Bécsben, Tallózás a régmúltban - Részlet Szongott Kristóf:
Szamosújvár szabad királyi város Monográfiája 17001900. I. kötetéből - Donationalis
nemesek,, szamosújvári nemes családok
Régi Országos Személyi Adattárakban szereplő örmény-magyar gyökerű nevesebb
személyek (II rész) - *Kolozsi Gergely István*
Olvasói levél - *Dr. Gajzágó Aladár*
Köszönetnyilvánítás
A lovát ugrató szamosújvári „Nótás Kapitányról”- *Kolozsi Gergely István*
Szomorújelentés - *Dr. Frenkel János*
Az Erdélyi Örmény Gyökerek-füzetek tartalomjegyzéke - 2003. VII. évfolyam
A Fővárosi Örmény klub műsorai 2003-ban

Február VIII. évfolyam 84. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*
Köszönőlevél - *Jakubinyi György érsek*, apostoli kormányzó
Beszámoló az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2003. évi rendszeres
tevékenységéről - *dr. Issekutz Sarolta* elnök
Örmény hagyomány a Magyar Szent Koronáról - *Olosz Katalin*
Köszönetnyilvánítás
Kitüntetések a nemzet ünnepén - *Dr. Dávid Katalin*
„Te rongyos élet...” - *dcs*
Hírek - Megbeszélés; - Genealógia; - Szakácskönyv; - Ki kicsoda?
Megmarad-e Kárpátalján a Zrínyi Ilona Könyvtár?
Ferenczy Istvánról - *Borbély B. Júlia*
Az adó 1 százaléka -EÖGYKE
Előszó - *Nagy Kornél* (Szongott Kristóf: A magyarok eredete és őslaka, reprint, Budapest,
2003.)
Lélek - *Murádin László*
Százhalombattai megnyitó
Torma Zsófia igazsága - *Friedrich Klára*

Torma Zsófia (1840-1899) a világ legelső régésznője - *dr. Issekutz Sarolta*
Magyarörmények a múltból, a mindennapi életből - *Joikits Attila*
Kedves Tuci! - *Dr. Kegyes Csaba*
Megfaragott zene - *Benedek Katalin*
Szomorújelentés - *Dr. Gábor László*

Március VIII. évfolyam 85. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*
Beszámoló - *dr. Issekutz Sarolta*, EÖGYKE elnöke
Történelem, hit, vallás
Az örmény egyház szerkezeti felépítésének teológiai és történelmi kérdése - *Puskás Attila*
örmény katolikus plébános, vikárius
Újságkivágás
A 2004-es barangolás őseink földjén - *dr. Szarka György*
Múltunk kincsei - Ávédik Lukács: Szabad királyi Erzsébetváros Monográfiája könyvből
részlet, Egyházi könyvtár és levéltár
A Nyerges-tető keresztjei - *Dr. Szabó József János*
Nyergestető - *Kányádi Sándor*
Egy irodalmár honvédtábornok - *Budai Merza Pál*
Hírek -Helyreigazítás; - Genealógia; - Szakácskönyv; - Ki kicsoda?
Erkölc és hitvallás - *Jámbor Ágost Károly*
Megmarad-e Kárpátalján a Zrínyi Ilona Könyvtár?
Az adó 1 százaléka - EÖGYKE
Lukácsi Kristóf (1804-1876) - *Kiss Ferenc*
A gyergyói táj festője - Karácsony János (1899-1974) 2. rész - *Murádin Jenő*
Több odafigyelés kell! - *dr. Issekutz Sarolta*
Az erzsébetvárosi Örmény Szertartású Római Katolikus Plébánia házassági anyakönyvéből
(V. rész)
Szép könyv, jó kedv, értelmes beszélgetés - *dcs*
Örmény tárgyú könyvek magyarországi és erdélyi könyvtárakban I. rész: Örmény tárgyú
könyvek - *dr. Issekutz Sarolta*
Köszönetnyilvánítás
Kitűnő örömmel... - *Dr. Kegyes Csaba*

Április VIII. évfolyam 86. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*
Kedves Testvérek!- *Czirják Árpád* lelkipásztor
Húsvét- *Lászlóffy Aladár*
„Jönnek, jönnek, katonák jönnek, katonák, akik nem köszönnek” - riport Dr. Kabdebó
Lóránttal - *Dobos Marianne*
Részlet Ávédik Lukács Szabad királyi Erzsébetváros monográfiája könyvéből
Otthonról haza - A 2004-es barangolás őseink földjén - *dr. Szarka György*
Kódexek és ünnepek
A globális március tizenöt - *Lászlóffy Aladár*
Temetői beszéd 2004. március 15-én - *Puskás Attila*
Hírek
Megmarad- e Kárpátalján a Zrínyi Ilona Könyvtár?
Falun született a városépítő (Kabdebó Gyula) - *Sós Zsuzsanna*

Özvegy Hájek Róza, született Györgyfy úrhölgy rövid élettörténetének pontjai I. rész - *Kiss András*

Gross Arnold: Falinaptár 2004 - *Dr. Sinóros Szabó Katalin, Dr. Szinyei Merse Anna*

A ma élő Árpádháziak - *Dr. Sibalszky Zoltán*

Örmény tárgyú könyvek magyarországi és erdélyi könyvtárakban II. rész - Erdélyi könyvtárak, gyűjtemények, ahol kiadványaink fellelhetők - *dr. Issekutz Sarolta*

Erdélyi örmény gyökerű ifjak külhoni egyetemeken I. rész - *Bálintné Kovács Júlia*

Őseink nyomában - *Sztranyiczki Mihály*

Az erzsébetvárosi Örmény Szertartású Római Katolikus Plébánia házassági anyakönyvéből (VI. rész)

A bőség kosarából...- *Dávid Csaba*

Szomorújelentés - özvegy *dr. Simon Istvánné Lázár Piroska* +

Május VIII. évfolyam 87. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*

Örmény Húsvét - *Puskás Attila*

Mindenki megvált valakit, érted...? Húsvéti beszélgetés *Dávid Katalinnal* a kettőtört kenyérről, a jólneveltségről és az irgalomról - *Schaffer Erzsébet*

Megemlékezés az örmény genocídiumról - *MS*

Idézetek korabeli dokumentumokból Az örmény Szamosújvár (Pro Armenia, Szamosújvár 2004) - *IS*

Musza Dagh, Kilikia, Kappadókia I. rész - *Szabó László*

Révbe ért az aradi Szabadság-szobor - *Ördög I. Béla*

Ünnep a magyar Golgotán

Könyvbemutató: Dinyés László Ismeretlen 1848/49-es dokumentumok - *MS*

Lázár Vilmosné sz. báró Reviczky Mária levele sógornőjének, Lázár Matildnak Pozsony, 1848. március 26.

Olvasói levél - *Ajtony Gábor*

Özvegy Hájek Róza, született Györgyfy úrhölgy rövid élettörténetének pontjai II. rész - *Kiss András*

Megjegyzés az Özvegy Hájek Róza cikkhez - *IS*

Olvasói levelek - *Kiss Ferenc, Szilágyi István, Száva Antal*

Bemutattuk Aradon is - Dinyés László: Ismeretlen 1848/49-es dokumentumok

Felhívás - *Tótkés László* püspök

Böjte Csaba Testvér

Az erzsébetvárosi Örmény Katolikus Plébánia házassági anyakönyvéből (VII. befejező rész)

Helyreigazítás

Köszönetet mondunk

Pontosítás - Öntsünk tiszta vizet a pohárba - *Puskás Attila* romániai örmény katolikus általános helynök, gyergyószentmiklósi örmény katolikus plébános

Örmény tárgyú könyvek magyarországi és erdélyi könyvtárakban III. rész (magyarországi könyvtárak - a 2004. március és áprilisi számban megjelentek folytatása) - *IS*

A tudomány mártírja - Emlékezés Tarisznyás Márton néprajzkutatóra I. rész - *Vas Kinga*

Otthonról haza - A 2004-es barangolás őseink földjén - *dr. Szarka György*

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2003 évi pénzügyi beszámolója

Hírek

Vox Turturis - *Nagy Irén*

Meghívó - *Kátai Mihály*: Képek-ékszerképek, kiállítás

Június VIII. évfolyam 88. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*
A csiksomlyói Szűzanya idén is hazavárta gyermekeit - *Lukács Csaba*
Pünkösöd után - *Fodor Sándor*
A Pünkösdre bocsátott zápor - *Lászlóffy Aladár*
Musza Dagh, Kilikia, Kappadókia II. rész - *Szabó László*
Kátai Mihály Munkácsy díjas festőművész - Képek- ékszerképek c. kiállításának megnyitó beszéde - *Falvai Károly*
Örmény kortárs zene a Magyar Rádióban - Avagy mi is az a duduk? - *Várady Mária*
Magyarörmény művészek - Nyolcvan éve született Darkó László művészettörténész-festőművész - *Sas Péter*
Száz év után - *Joikits Attila*
A tudomány mártírja - Emlékezés Tarisznyás Márton néprajzkutatóra II. rész - *Vas Kinga*
Új emlékhely Szamosújváron - *M*
Armenopolis álma
Szent Koronánk évszázadai - *Sándor Boglárka Ágnes*
Májusi klubest
Járjunk nyitott szemmel! Elűnt, de megkerült - *dr. Issekutz Sarolta*
Erélyi örmény gyökerű peregrinusok II. rész - *Bálintné Kovács Júlia*
Kolozsvár helynevei
Amiről a kövek zenélnek - Örményország felfedezése (Bagi Éva: Kövek zenéje - Budapest 2003) - *Németh Júlia*
Otthonról haza, barangolás őseink földjén
Kolozsvári UNITER - díjasok
Szomorújelentés - *Issekutz Margit*
Hírek
Programajánló

Július - Augusztus VIII. évf. 89-90. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*
Világosító Szent Gergely búcsú az Örmény Katolikus Székesegyházban - *Puskás Attila*
örmény katolikus érseki helynök, vikárius
Világosító Szent Gergelyre emlékeztünk, avagy gondolataim a szamosújvári ünnepség kapcsán... *Csikszentgyörgyi -Ficzus Margit* XII. ker. örmény elnök
Gyulai Líviusz kiállítása a Várnegyed Galériában - *Á.*
Telefon - *Gyulai Líviusz*
Álomi, boldog világ -Beszélgetés Gyulai Líviusz grafikusművésszel *F.F.L.*
Rágógumi - *Gyulai Líviusz*
Fővárosi Örmény Klub - *MS*
Musza Dagh, Kilikia, Kappadókia III. befejező rész - *Szabó László*
Kiegészítés Kátai Mihály Munkácsy-díjas festőművész Képek-ékszerképek c. kiállításához - *Kátai Mihály*
Örmények a magyar színjátzásban. I. rész - *Enyedi Sándor*
Emlékezzünk - *Dr. Szám László*
Örmény Katolikus Egyházunk hírei - *dr. Issekutz Sarolta*, EÖGYKE elnöke
Örmények ünnepe Szamosújváron - *Erkedi Csaba*
Helyreigazítás - *dr. Issekutz Sarolta*, FÖÖ; EÖGYKE elnöke
Egy irodalmár honvédtábornok-Az európai emigráció II. rész - *Budai Merza Pál*

Díjmentes szaktanácsadás – hirdetés
Szent Adalbert díj - Família, családi keresztény magazin 2004 június
„Jöjj velem Erdélybe, imádott honomba...” - *Oláh Dénes* plébános
Örmény ízek - *Szafarjan Marina*
Erdélyi örmény gyökerű peregrinusok III. rész - *Bálintné Kovács Júlia*
Örmény ízek - *Szafarjan Marina*
Szent Szolgálat = Szurp Patarag - *Dr. Sasvári László*
Világosító Szent Gergely ünnepe Zuglóban - *Zárug Anna Zita*
Dr. Fejér Antal - Dr. Fejér Dávid - Fejér Sándor - *Bálintné Kovács Júlia*
Új adatok az örmények Erdélybe településéhez - *B. Kovács Júlia*
Kiállítás a Karinthy Szalonban - *Kátainé Szilvay Ingrid*
Millenáris -június 19 - *IS*
Nyár - *Berde Mária; Szentimrei Jenő*
Nevet kapott a sepsiszentgyörgyi kórház- *G.B.- Háromszék*
Az újvidéki színház vitte el a pálmát Kisvárdán- *Köllő Katalin*
Otthonról haza, barangolás őseink földjén
Programajánló
Hírek

Szeptember VIII. évf. 91. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*
Emlékezetes Nagyboldogasszony napi búcsú Erzsébetvároson - *Kovács Júlia*
Magyarörmény művészek
Egy élet a Kolozsvári magyar opera szolgálatában Albert Annamária - *Hintós Diána*
Örmények a magyar színjátszásban. II. rész - *Enyedi Sándor*
Köszönetnyilvánítás
Egy irodalmár és térképész honvédtábornok. Argentína az új haza - 3. befejező rész - *Budai Merza Pál*
Otthonról - Haza avagy Barangolásunk őseink földjén, Erdélyben - *Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit*
Erdély-anyám - Ismeretlen költő
Csifó frájter és a lova - *Petelei István*
Hogyan ünnepeltük augusztus 20-át avagy flekkenezés Balatonalmádiban -
Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit
„Örményország anno” - *Dobai Miklós* vetítettképes előadása - *Füleki Balázs*
Egy vidám klubdélután - *M*
Díjmentes szaktanácsadás
Programajánló - *dr. Issekutz Sarolta*
Igaz történet, amely mesének tűnik - *Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit*
Szomorújelentés - *Lukin László; Szongoth Jánosné szül. Szalai Margit +*
Örmény kódexkiállítás Csíkszeredában - *Hargita Népe*
Örömnep az örményeknél Szamosújváron és Erzsébetvároson - *Haraga Attila Kálmán*

Október VIII. évf. 92. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*
Emlékezet: Valóban szabadok vagyunk? (Czetz János-centenárium) - *Kisgyörgy Zoltán*
Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc hőseire emlékeztünk -szeptember 28-án; október 5-én - *MS*

Október 6. Gyergyószentmiklóson

Czetz Jánosra emlékezve - *Puskás A.*

Budapest XV. kerület

Október

Aradi vértanúk balladája - *Révay Károly* költeménye

Az idős Kossuth az aradi vértanúknak így rója le tiszteletét Turinban, 1890-ben - *CSFM.*

„Itt a holtak élnek és a némák beszélnek”- örmény búcsú Gyergyószentmiklóson - *Puskás Attila*

Magyarörmény művészek - *B. Kovács Júlia*

Színház egy életen át. Senkáliszky Endre 90 éves - *F.I.*

Senkáliszky Endre érdemes művész Szabadság 2004. október 1.

Emlékezzünk! Requiem aeternam dona eis Domine - Lukin László emlékére - *Emma*

Lukin László emlékére - *Kiss Eszter Veronika*

Lukin László (1926-2004) - Budai Polgár

Piros szív, fehér hó, zöld levél... avagy szépséges muzsikában fürdettük meg lelkünket - *Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit*

Erdély járás felsőfokon 2004-ben. Egy különleges élmény - *Ambrus József*

Barangolásunk őseink földjén, Erdélyben (2004, augusztus 23-30.)

Kaláka Táncegyüttes - Szamosújvár - *M*

Örmények a magyar színjátzásban. 3., befejező rész - *Enyedi Sándor*

A „világban szétszóródott” Ani - *Vahram Martiroszjan*

Hangulatjelentés az Égei tenger partjáról - *MS*

Szőnyegdarab Törökországból - *Zsigmond Benedek*

Kisebbségi nap a XII. kerületben - *M*

Erdélyi örmény gyökerű peregrinusok IV. rész - *Bálintné Kovács Júlia*

Díjmentes szaktanácsadás

Ki is volt az igazi Marcsa néni? - *Dr. Száva Tibor-Sándor*

A „néhai” Élet és Irodalom - *B. Kovács Júlia*

Olvasóinkhoz

Rendhagyó tudósítás egy jótékonyági hangversenyről avagy Gondolataim zenehallgatás közben ...*Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit*

Programajánló

Örmények „mindenütt” - *Dr. Sasvári László*

A négy sarkalatos erény I. rész - *Jankovics Marcell*

Őszi hangulat - *Wass Albert*

November VIII. évf. 93. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*

'56-ra emlékeztünk; Tűz! - *Várady Mária*

Forradalmi emlékhely - Pongrátz Gergely múzeuma az igazság szentélye - *Cs. Zs.*

1956. októberében történt, avagy gondolataim a kiskunmajsai kirándulás kapcsán . . .

Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margit

Egy marék széna - *Móricz Antal*

Apostoli liturgián - *Dr. Sasvári László*

Örmény egyház - *Érdújhelyi Menyhért*

Bogdán-féle fényképészeti műterem - *Miklósi-Sikes Csaba*

Bodvaj Bécsből nézvést - *Sylvester Lajos*

A két Zakariás és a Bodvaji-vashámor - Zakariás Antal(1804-1871) - *Dr. Száva Tibor-Sándor*

Örmény katolikus egyházunk hírei - szerkesztőség

„Örmény ház" Gyulán - *Dr. Sasvári László*
Szervátiusz Jenő díj - *Csikszentgyörgyi-Ficzus Margit*
Díjmentes szaktanácsadás
Erdélyi örmény peregrinusok V. befejező rész - *Bálintné Kovács Júlia*
Hírek - EÖGYKE
A Fővárosi Örmény Önkormányzat - *dr. Issekutz Sarolta*, elnök
Képes beszámoló október 16. Avilai Szent Teréz Búcsú a Terézvárosban
Október 26. XI. ker. Karinthy Szalon
Szomorújelentések - *LázárJánosné; Issekutz György; Dr. Zakariás Zoltán*
Meghívó

December VIII. évf. 94. szám

Az örmény esküvő üzenete - *Dr. Sasvári László*
A haza te magad vagy - Ft. *Dr. Czirják Árpád* érseki helynök, pápai prelátus
Bocskai István intelme 1606
Babits Mihály Az igazi ország, versrészlet
Levél otthonról haza
Mi tartja a világot? - *Lászlóffy Aladár*
Dutka Ákos: Karácsonyi beszélgetés az Úr Jézus Krisztussal 1923-ban
Isten éltesse egészségben kedves Pista bácsi! Veress István 95 éves - *B. Kovács Júlia*
Karácsonyi mosolygó alma - *Veress István*
Visszatérünk az Amberboj családra. . . 1. rész - *B. Kovács Júlia*
Darkó Aladár életrajzi töredéke
Karácsonyi népszokás
Bodvaj Bécsből nézvést - *Sylvester Lajos*
A két Zakariás és a Bodvaji-vashámor 2. rész: Zakariás András (18251898 ?) - *Dr. Száva Tibor Sándor*
Boldog karácsonyt gyermekek! Avagy tudósítás a Frater Julianus Alapítvány jótékonyági hangversenyéről - *Csikszentgyörgyi-Ficzus Margit*
Tervekben nincs hiány Szamosújváron
Új hírek! Új tagok! - *B. Kovács Júlia*
Örmény díszítőművészet... kiállítás a XII. kerületben - *M*
Fővárosi Örmény Klub november 18.
Szabó László: Örmény templomok, kolostorok - Kiállítás a II. kerületben
Örmény-Erdély (vers) - *Lászlóffy Aladár*
Patrubány Gergely emléktábla (2004. november 28.) - Patrubány Gergely életrajza-
EÖGYKE
Szomorújelentés - *Bocsánczy Gabriella, Dr. Bartha Ferenc Imre*
Hírek
Angyali türelemmel horgolt álomvilág - *zsz*
Bocsák Krisztina kiállítása
Részletek egy olvasói levélből - *Csávossy György*
Nagyanyám főztje - *dr. T. Veress Éva*
A karácsonyfás székely – Csiki Lapok 1898
A négy sarkalatos erény II. - *Jankovics Marcell*
A Fővárosi Örmény Klub 2004 évi műsora
Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2004. (VIII. évfolyam) tartalomjegyzéke

*****

Meghívó

A Fővárosi Örmény Klub december 16-án (csütörtök) du. 17 órakor szeretettel várja az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tagjait, a klubtagokat, minden kedves érdeklődőt a *karácsonyi ünnepi klubestjére* a Magyarok Háza I. emeleti Csontváry termébe.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület idén 6. alkalommal osztja ki az 1999-ben alapított *Szongott Kristóf díjat*. Díjazott lehet az „aki a hazai magyarörménység közösségéért, kultúrájának megmaradásáért, határainkon túl élő közösségeinkért működve elévülhetetlen érdemeket szereztek”.

Az idei díjazottaink

Dr. Száva Tibor Sándor (Bécs) erdélyi örmény-székely családkutató, publicista, valamint

Dr. Schütz Ödön (posztumusz) armenológus.

Az ünnepi rendezvény műsora:

I. rész: Az egyesület elnökének köszöntője, beszámolója.

Díjazottaink laudálása. Közreműködik *Várady Mária* színművész.

A Kecskés Együttes karácsonyi műsora

II. rész: *Gerjeni Betlehemes a XVII-XVIII. századból*. Előadja a *Szent Család Plébánia* gyermek színjátszó köre. Rendezte és betanította: Dr. Kilián Istvánné, ének:

Egyháziné Marthy Katalin, jelmez: Wertán Kinga.

Ajándékozás és szíveslátás.

A rendezvény támogatói: Országos Örmény Önkormányzat, Fővárosi Örmény Önkormányzat, Bp. Főv. II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat.

Mindenkit szeretettel vár a rendező

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

*****

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatta: Fővárosi Örmény Önkormányzat

és az Országos Örmény Önkormányzat

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia, Dobó Attila

Szerkeszti: Artishus Bt.

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft.